

L'expressió escrita de l'oralitat

Josep M. Mestres

Lingüista i traductor intèrpret jurat

Hi ha molt poques veritats absolutes en aquest món, però crec que tothom pot convenir amb mi que *ningú no escriu com parla* i que *ningú no parla com escriu*, malgrat la pedanteria de què alguns fan ostentació, si no és que es limiten a llegir literalment un text escrit prèviament.

Transformem l'oralitat en escriptura d'una manera natural, perquè la traducció d'una forma d'expressió del pensament en una altra s'esdevé automàticament. Al capdavall, el pensament es pot considerar que es manifesta internament d'una manera oral. I hom diria que l'escriptura hauria de tenir els elements necessaris per a la transcripció de l'oralitat, com ara els mots, els signes de puntuació, la disposició del text en unitats sintàctiques i paràgrafs, etc.

Tanmateix, si hi pensem una mica, ens adonem que, per exemple, els signes de puntuació no coincideixen exactament amb les pauses del discurs oral i que les unitats de la llengua oral (basades en l'entonació sobretot) no equivalen a la llengua escrita (l'oració).

En qualsevol manifestació oral, es produeix un intercanvi d'informació, no necessàriament verbal, entre l'emissor i el receptor que afecta, d'alguna manera, el desenvolupament del discurs. Aquest intercanvi d'informació és pràcticament imperceptible en el text escrit resultat d'una transcripció que no tingui finalitat científica.

Podríem dir, doncs, amb paraules de Vicent Salvador, que la transcripció és «una pràctica traïdora que ven el fill de la paraula per quatre signes gràfics mal girats».¹

1. Vicent SALVADOR, «Els registres orals», a Antoni FERRANDO (ed.), *La llengua als mitjans de comunicació*, València, Institut de Filologia Valenciana, Universitat de València, 1990, p. 212.

És curiós que l'anàlisi del discurs, que tan de moda està darrerament, en general s'ocupi separatament dels textos orals i dels textos escrits: és a dir, de l'*oposició* entre l'oral i l'escrit. Però hi ha molt poca literatura sobre aquesta disciplina que tracti, ni que sigui parcialment, de la *correlació* entre oral i escrit: és a dir, de les característiques del procés que s'esdevé quan anem de l'oralitat a l'escriptura. La consulta de les referències bibliogràfiques que figuren al final d'aquest treball ha palesat aquesta migradesa bibliogràfica, pel resultat decebedor que n'he obtingut.

A més, és simptomàtic que s'hagi publicat bastant sobre el discurs escrit que ha d'ésser llegit o recitat; però gairebé res sobre el procés invers, que és l'objecte d'aquesta lliçió i que espero que serà prou interessant per a tothom.

1. Les diferències entre discurs oral i discurs escrit

Segons Lluís Payrató,² el *text* és el producte lingüístic que es pren com a unitat en una anàlisi de la llengua feta amb independència del context, és una unitat formada per un conjunt d'oracions i constitueix l'objecte d'estudi de la lingüística textual; mentre que el *discurs* és el text lingüístic estudiat en relació amb les seves condicions de producció, és a dir, amb el context en què s'elabora; és una unitat formada per un conjunt d'*enunciats*, comparables en l'ús a les oracions del sistema. Discurs i enunciat se situen, doncs, en el nivell de l'*actuació* del parlant (reflex de la seva competència) o de la *parla* (manifestació de la llengua).

En aquest treball, però, tractaré el text com un fragment de discurs oral que és l'objecte d'un estudi concret.

Comparant el discurs oral amb el discurs escrit, podem distingir-ne les *característiques contextuals* (referides al context de la comunicació) i les *característiques textuales* (referides al missatge de la mateixa comunicació) que figuren en el quadre 1.

Aquestes diferències, sens dubte, determinen en bona part les transformacions que cal aplicar a un text oral perquè esdevingui escrit, per bé que, generalment, se'n pugui reconèixer, ni que sigui remotament, l'origen.

2. Lluís PAYRATÓ, *Català col·loquial: Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*, València, Universitat de València, 1988, p. 68-69.

QUADRE 1
*Diferències entre discurs oral i discurs escrit*³

	Característiques	Discurs oral	Discurs escrit
C o n t e x t u a l s	canal	auditiu	visual
	percepció	successiva	simultània
	espontaneïtat	sí	no (discurs elaborat)
	immediatesa de la comunicació en l'espai i en el temps	sí	no
	durada de la comunicació	efímera	perllongada
	codis no verbals	sí	no
	interacció	sí	no
T e x t u a l s	registre lingüístic	més aviat dialectal	estàndard
	tema	general	específic
	grau de formalitat	baix	alt
	propòsit	objectiu	subjectiu
	selecció de la informació	poc rigorosa	molt precisa (només allò que és rellevant)
	estructura del discurs	oberta (modificable)	tancada (segons un esquema planificat)
	estructures estereotipades	no gaires	sí (fórmules i convencions, frases fetes...)
	elements paralingüístics	abundants (ritme, to, velocitat)	limitats (tipografia, claudàtors, *, §)
	codis no verbals	sí (ulls, mans, gestos)	gairebé cap (distribució espacial text)
	tipus de referències	exofòriques (context, situació)	endofòriques (text)
	unitat gramatical	enunciat	oració (la sintaxi s'explicita)
	enunciats	expressius i connatius	enunciatius
	frases inacabades	sí	gairebé cap
	ordre dels elements	variable	estable (subjecte + verb + predicat)
	lèxic marcat	no	sí
mots comodí	sí (cosa, dallò, fotre)	no (mots equivalents i precisos)	
mots paràsit i tics lingüístics	sí (eh, mmm; tu!, sí?, eí!)	no	

3. Extret de Mercè ESPUNY, Elisenda PIFARRÉ i Montse PUIGGRÓS, *Anàlisi del discurs* (treball de recerca), Barcelona, Universitat de Barcelona, 2001 (inèdit).

2. És possible una transcripció realment literal?

Per tot el que acabem de veure, més d'una vegada m'he plantejat —i potser vosaltres també— si és possible transcriure un text oral al cent per cent, si el podem traslladar al paper completament, absolutament; amb tota literalitat i amb tota fidelitat.

D'entrada, sense reflexionar-hi gaire, podríem dir que sí, que ha d'ésser possible amb tots els mitjans tècnics que tenim actualment. Imagineu, per exemple, que poguéssim disposar d'una màquina que fos capaç de traslladar a l'ordinador gairebé literalment cada paraula que pronunciéssim d'un text llegit en veu alta. De fet, ja hi comença a haver programaris que són capaços de reconèixer la veu (no en català, és *clar*), però cal ensinistrar-los, i encara són lluny de la perfecció. Però fem la ficció que sí, que disposem d'una màquina quasi perfecta que és capaç d'entendre tots els mots, independentment de la inflexió o de l'estat de la veu, i d'escriure'ls en un programa de tractament de textos sense fer cap falta d'ortografia (tot i que, això darrer, encara no ho poden fer els programaris actuals).

Ens podríem trobar amb un text de la mena com el que figura en el quadre 2.

QUADRE 2
Mostra figurada de transcripció automàtica⁴

daltres diumenges sha llevat més tard que avui a quinora diuen que vindran pregunta mirantse al mirall del lavabo la florentina sacosta al trinxant i agafa la carta li costa de trobar el que busca finalment llegeix compten ser aquí a la una el rellotge que Manuel ha deixat al prestatge del lavabo assenyala un quart donze sobra temps es passa la mà pel pèl de la galta lentament el diumenge tot ho fa més a poc a poc després ten faltará com sempre la florentina escombra enèrgicament de tant en tant mira cap a la terrassa on la tina fa voltes en un tricicle i en Claudi assegut a terra jugam les agulles destendre roba al lavabo en Manuel prepara la maquineta dafaitar quant de temps fa que no ha vingut el teu germà ella satura les mans al mànec de lescombra mira doncs ja fa lany pel naixement del nen queda massa lluny el poble diu en Manuel pessigantse la pell del sotabarba per ells el que queda lluny és Barcelona sí esclar els diumenges hi ha menys sorolls

4. Fragment de la novel·la de Josep Maria ESPINÀS *L'últim replà* (2a ed., Barcelona, Selecta, 1962, p. 115-116). Tot i haver-ne fet una lectura pausada en veu alta sense neutralitzar les vocals per a facilitar la tasca del programari imaginari, aquesta aplicació informàtica ha hagut de senyalar amb una trama de color gris uns quants «mots» irrecognoscibles perquè els corregim; tanmateix, no pot detectar alguns noms propis, com *florentina* o *tina*, ni determinades combinacions de verbs amb pronoms febles, com *ten* ('te'n') o *satura* ('s'atura'), ni algunes elisions degudes a la fonètica sintàctica, com *quinora* (per 'quina

Aquest garbuix de paraules esdevindria pràcticament intel·ligible a qui el llegís si no hi afegíssim la puntuació adequada.

En la nostra ficció, després d'haver-lo contrastat escoltant l'enregistrament sonor corresponent, n'hem pogut interpretar el contingut i identificar les frases, sobretot per l'entonació i les pauses, l'hem pogut puntuar i ens ha quedat tal com podem veure en el quadre 3.

QUADRE 3

Text del quadre 2 després d'haver estat desambigüat i puntuat

D'altres diumenges s'ha llevat més tard que avui.
 –A quina hora diuen que vindran? –pregunta, mirant-se al mirall del lavabo.
 La Florentina s'acosta al trinxant i agafa la carta. Li costa de trobar el que busca.
 Finalment llegeix:
 –Compten ser aquí a la una.
 El rellotge que Manuel ha deixat al prestatge del lavabo assenyala un quart d'onze.
 –Sobra temps.
 Es passa la mà pel pèl de la galta, lentament. El diumenge tot ho fa més a poc a poc.
 –Després te'n faltarà, com sempre.
 La Florentina escombra, enèrgicament. De tant en tant mira cap a la terrassa, on la Tina fa voltes en un tricicle i en Claudi, assegut a terra, juga amb les agulles d'estendre roba.
 Al lavabo, en Manuel prepara la maquineta d'afaitar.
 –Quant de temps fa que no ha vingut el teu germà?
 Ella s'atura, les mans al mànec de l'escombra:
 –Mira, doncs ja fa l'any. Pel naixement del nen...
 –Queda massa lluny, el poble –diu en Manuel, pessigant-se la pell del sotabarba.
 –Per ells, el que queda lluny és Barcelona.
 –Sí, és clar.
 Els diumenges hi ha menys sorolls.

Visualment, no s'assembla gaire al del quadre 2, oi?

D'altra banda, no sé si heu fet mai la prova de transcriure vosaltres mateixos un fragment d'un parlament o d'una entrevista que hàgiu pogut escoltar. Oi que no és tan senzill com podria semblar a primera vista?: sentireu mots intel·ligibles («genitat de catunya», en comptes de «Generalitat de Catalunya»), frases tallades a mig

hora') o *jugam* (per 'juga amb'), ni les partícules apostrofades, ni pronúncies agrupades de caire col·loquial si aquestes coincideixen amb mots que figuren al seu vocabulari intern.

enunciar («i per això li vaig dir que..., i després, no s'ho pensi, també vaig suposar que hi voldria anar»), frases escapçades pel començament («dir que no hi estic d'acord», en comptes de «vull dir que no hi estic d'acord»), reduplicacions («doncs, doncs», «etcètera, etcètera, etcètera»), renecs («conxo!», «collons!»), incorreccions sintàctiques i morfològiques greus («els casos als que ens referim», en comptes de «els casos a què ens referim» o «els casos als quals ens referim»), estrangerismes i calcs diversos («li va faltar el canto d'un duro», en comptes de «li va anar d'un pèl»), ignorància palesa («vist, això, *in grosso modo*», en comptes de «vist, això, *grosso modo*»), citacions inexactes o mal traduïdes («*alea iacta est*, és a dir, “hala, ja està”»; sense comentaris), etcètera.

Podríem dir que només les transcripcions fonètiques —que no tenen per objectiu, en principi, difondre un text per posar-lo a l'abast del públic general— mantenen una fidelitat absoluta respecte al discurs oral, per bé que hem de reconèixer que generalment la transcripció fonètica també se simplifica lleugerament per a la comoditat de qui transcriu i de qui llegeix.

Encara us podria oferir un altre exemple d'aquesta impossibilitat: el guió teatral d'un text clàssic, per exemple. Creieu que si l'autor o l'autora haguessin posat totes les acotacions de situació i capteniment del personatge —absolutament totes—, i l'actor o l'actriu no s'apartessin gens del text original, sentiríem el text sempre de la mateixa manera? *Afortunadament*, no és així (quin avorriment, si no!); penseu, per exemple, en l'execució d'una peça de música clàssica: les notes són sempre les mateixes, però la interpretació no.

Per tant, sembla que podem cloure aquest primer punt afirmant que el trasllat a text escrit d'un text oral és sempre reduccionista, en més o menys mesura. Si hi ha diferents maneres de transcriure un text oral, quantes classes de transcripció hi ha i de què depèn la reducció que hi apliquem?: ho veurem tot seguit.

3. Les condicions per a la transcripció del discurs oral

En principi, si parlem de traslladar discurs oral a discurs escrit, necessitem, inexcusablement, un *text oral* de partida per a obtenir un *text escrit* com a resultat de la transcripció (que és el *text transcrit*). A més del text transcrit, hem de tenir en compte també el que anomenaré a partir d'ara *context de la transcripció*, és a dir, la informació complementària que acompanya el text mateix de la transcripció i que engloba les limitacions intrínseques per a reflectir les formes no verbals de comunicació i la possibilitat de fer servir en el text final marcadors discursius, acotacions, comentaris o un resum introductori.

Hem de distingir també els termes *literalitat*, 'correspondència íntegra i perfecta entre el text oral i el text escrit', i *fidelitat*, 'literalitat que dóna compte també de les manifestacions no verbals del discurs'.

La transcripció de textos orals no segueix sempre el mateix procés, tal com podem veure en el quadre 4:

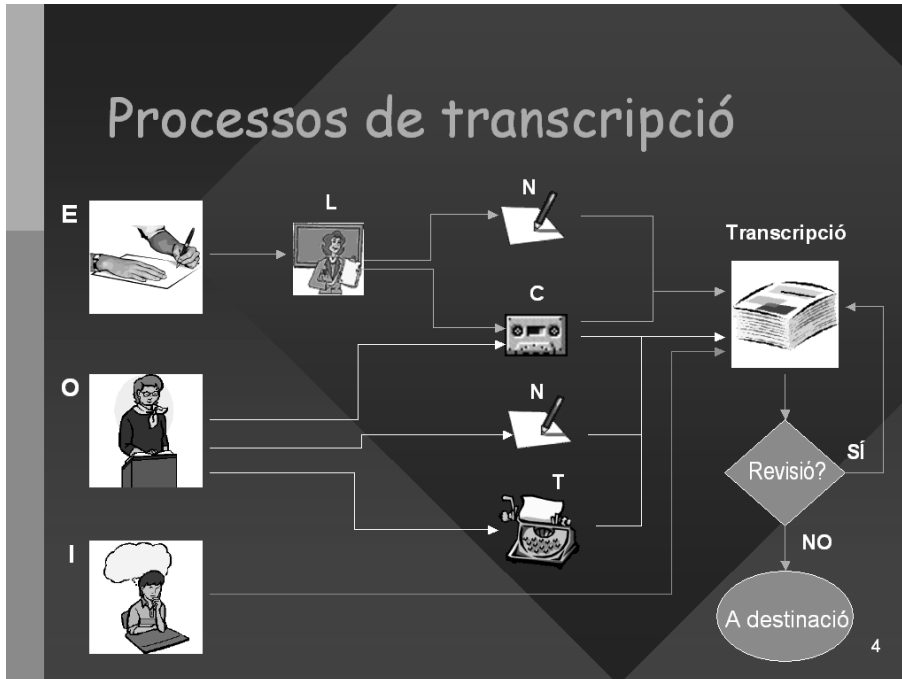
a) Es pot partir d'un text escrit prèviament, el qual és llegit en veu alta, és recollit mitjançant notes escrites a mà o en una cinta magnetofònica i és transcrit per a donar un original mecanografiat en brut (recorregut $E \rightarrow L \rightarrow \{N/C\} \rightarrow \text{Transcripció}$).

b) Es pot partir d'un text oral més o menys improvisat (això és, amb notes o amb un text redactat de suport, però sense llegir-lo), que és recollit mitjançant una cinta magnetofònica, notes preses a mà o taquigrafia/taquimecanografia i que és transcrit per a donar un original mecanografiat en brut (recorregut $O \rightarrow \{C/N/T\} \rightarrow \text{Transcripció}$).

c) Es pot partir de la imaginació de l'autor/ra d'una obra de ficció, que transcriu en brut els diàlegs que vol que diguin els seus personatges (recorregut $I \rightarrow \text{Transcripció}$).

QUADRE 4

Processos de transcripció

Al final de tots aquests recorreguts hi ha la possibilitat fer una o diverses revisions del text en brut (a cura de l'autor/ra, del transcriptor/ra o de l'editor/ra) i, finalment, el text en net se'n va a la destinació final, que pot ésser la publicació o l'arxiu.

D'altra banda, els factors que he pogut comprovar que condicionen la transcripció, establerts empíricament a partir de l'estudi de múltiples transcripcions i a partir de l'escassa bibliografia teòrica corresponent, són els següents:

1r) *El text de partida*. Cal tenir en compte si realment es parteix d'un text oral (lletra O –'oralitat més o menys improvisada'– del quadre 4), o bé d'un d'escrit que serveix també per a dir en veu alta allò que veurem escrit posteriorment, com ara els casos de la subtítolació o de les actes de congressos (lletres E –'text escrit previ a l'oralitat'– i L –'lectura en veu alta més o menys literal d'un text escrit prèviament'– del quadre 4). Moltes vegades acceptem sense cap escrúpol la ficció que allò que podem llegir es correspon «literalment» amb allò que s'ha dit o que suposadament diu un personatge, com passa amb les ponències publicades i amb les bafarades de les tires dels còmics (lletra I –'oralitat imaginada'– del quadre 4).

2n) *El nombre de locutors que intervenen en el text oral*. El nombre de locutors que intervenen en el text oral de partida comporta una disposició determinada del text escrit; p. ex., en el cas dels diàlegs, que tenen una puntuació diferent de la puntuació del text general. Quan intervé un sol locutor, parlem de *monòleg*, i quan són més d'un, parlem de *diàleg*. En la subtítolació, els parlaments dels diversos personatges s'acostumen a escriure amb colors diferents.

3r) *El grau de formalitat del text oral*. Com més informal –o espontani– és un text, més difícil és dur a terme una transcripció literal i fidel.

4t) *El grau de correcció lingüística del text oral*. Un bon nivell lingüístic en el discurs oral facilita –i molt– la tasca de la transcripció, perquè, entre altres coses, evita haver de decidir si una determinada transgressió de la norma és un lapsus o és volguda, i, si és volguda, com l'hem de marcar (entre cometes, en cursiva, etc.). De vegades, aquest factor va aparellat amb l'anterior (el grau de formalitat del text oral).

5è) *El sistema de transcripció*. El mitjà per a recollir el text oral també determina la possibilitat real de garantir la fidelitat de la transcripció posterior. Així, no es pot comparar l'exactitud d'un enregistrament magnetofònic amb una transcripció taquígràfica, on sempre es poden perdre matisos o paraules, que després són molt difícils de recuperar; per això, quan s'ha de garantir la fidelitat d'una transcripció d'aquesta mena, s'acostumen a fer servir més d'un taquígraf/fa alhora. En principi, hi ha quatre sistemes per a la presa d'un discurs oral: l'enregistrament magnetofònic (lletra C –'cinta magnetofònica'– del quadre 4), a partir del qual es pica directament a

l'ordinador mitjançant el programa de tractament de textos o bé es transcriu fonèticament a mà; el taquimecanogràfic, mitjançant signes especials escrits amb una màquina adequada a aquesta finalitat (lletra T –'taquigrafia o taquimecanografia'– del mateix quadre); el taquigràfic, mitjançant signes especials escrits a mà (també lletra T –'taquigrafia o taquimecanografia'– del mateix quadre), i les notes manuscrites (apunts) preses durant la sessió, que permeten de reelaborar el discurs posteriorment amb l'ajut de la memòria (lletres N –'notes preses a mà'– del quadre 4).

6è) *Les aptituds professionals del transcriptor/ra*. La bona oïda, la formació lingüística i ortotipogràfica i el domini de la mecanografia del transcriptor/ra són bàsics per a reeixir en una transcripció. L'experiència i el coneixement general del món són els complements més necessaris del treball de transcripció. Una mala transcripció deguda a una formació insuficient o a algun defecte auditiu del transcriptor/ra pot produir un text escrit sense cap mena de garanties pel que fa a la fidelitat.

7è) *La finalitat de la transcripció*. La finalitat del text transcrit determina igualment el grau de fidelitat que s'exigeix al text resultant. No és el mateix el text d'una conferència que s'ha d'editar que el discurs parlamentari que s'ha de publicar en el diari de sessions corresponent. La intervenció volguda –de vegades, premeditada– del transcriptor/ra pot desfigurar bastant el text oral.

8è) *Els destinataris primers de la transcripció*. El públic al qual es destina, en principi, la transcripció també en condiona la classe. P. ex., sovint les versions subtítolades per al públic en general i les versions adreçades al col·lectiu de discapacitats auditius difereixen ostensiblement.

9è) *La difusió de la transcripció*. La difusió que hagi de tenir la transcripció en condiona les marques discursives, els comentaris i altres detalls.

10è) *Les limitacions intrínseques del text escrit*. En el discurs oral, especialment si hi ha relació visual entre la persona emissora i la persona receptora, es donen formes no verbals de comunicació, com ara gestos i mirades, que són impossibles de reproduir per escrit si no s'afegeix una acotació o un comentari a la transcripció. Així mateix, determinades entonacions (ironia, sarcasme, emoció, etc.) no es poden reproduir amb prou fidelitat.

11è) *L'ús de marcadors discursius*. L'ús de tota classe de marcadors discursius –sintàctics o ortotipogràfics, com els signes d'interrogació i d'admiració– donen més vida a la transcripció i li confereixen una aparença de versemblança com a discurs oral transcrit.

5. M. Antonia MARTÍN i José PORTOLÉS, «Los marcadores del discurso», a Ignacio BOSQUE i Violeta DEMONTE (dir.), *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa, 1999, p. 4051-4214.

Segons María Antonia Martín i José Portolés,⁵ els marcadors són un mitjà de la llengua per a facilitar l'articulació entre el que s'ha dit i el seu context. No ha de fer estrany, per tant, que un context diferent comporti un ús diferent d'aquestes unitats (*bé!*, *home!* i *vinga!* apareixen molt més sovint en el discurs oral que en l'escrit, per exemple). Són marcadors els elements estructuradors de la informació, que no tenen significat argumentatiu (*doncs*, *primerament*, *a propòsit d'això*); els *connectors*, que vinculen semànticament i pragmàticament fragments de discurs (*a més*, *per tant*, *en canvi*); els *reformuladors*, que permeten formular d'una manera més adequada allò que s'acaba de dir (*o sigui*, *més aviat*, *de tota manera*, *al capdavall*); els *operadors argumentatius*, que condicionen les possibilitats argumentatives del fragment en què es troben (*en el fons*, *per exemple*), i els *marcadors conversacionals*, que són els que apareixen més freqüentment en una conversa (*és clar*, *d'acord*, *dona*, *eh*).

12è) *Les acotacions de la transcripció*. Les acotacions són les indicacions de les accions o gestos que fan els locutors, i s'indiquen amb una tipografia diferent de la del text del discurs i sovint es confonen amb els comentaris, especialment en les entrevistes, per bé que generalment són més breus i no tenen una estructura tan definida. N'hi ha de dues menes: les que s'intercalen en el discurs per a indicar els moviments dels personatges, i les que se situen al començament d'una interacció per a assenyalar el to de les paraules que vénen a continuació i a qui s'adrecen. En tots dos casos, són frases breus que segueixen una sintaxi elemental.

13è) *Els comentaris del transcriptor/ra*. Els comentaris que de vegades afegeix el transcriptor/ra sobre l'actitud del locutor/ra o sobre alguna particularitat de l'expressió d'aquest poden facilitar la comprensió correcta del discurs oral transcrit; però també poden ésser tendenciosos, especialment si el transcriptor/ra experimenta alguna mena d'animadversió envers el locutor/ra.

14è) *La presència d'un resum introductori de la transcripció*. Un resum expositiu previ al text de la transcripció pot ajudar a situar el personatge (si es tracta d'una entrevista) o a tenir en compte determinades condicions en què s'ha dut a terme la transcripció.

15è) *La revisió posterior de la transcripció*. El fet que la persona que ha pronunciat el text oral revisi el text transcrit (cf. el quadre 4) és una garantia de qualitat de la transcripció i un exercici de coherència professional. De vegades, la revisió és feta pel mateix transcriptor/ra o per un corrector/ra.

Totes aquestes característiques ens han de permetre de fer-nos una idea aproximada del grau de fidelitat global d'un procés de transcripció determinat, i també d'ordenar els processos de transcripció de menys a més fidelitat. Recordem que la *fidelitat* es pot definir com la literalitat textual de la transcripció acompanyada de la in-

formació complementària que ha de permetre que ens fem càrrec del que realment s'ha dit i com s'ha dit.

4. Tipus de transcripció

Una vegada hem vist els aspectes més rellevants que determinen la transcripció, podem definir i classificar les transcripcions d'acord amb aquests paràmetres.

En el quadre 5 podem veure les vint grans classes de documents que són el resultat de la transcripció d'un text oral que he identificat en preparar aquesta lliçó. He d'advertir, però, que la literatura sobre anàlisi del discurs que s'ocupa d'una manera general del trasllat de llengua oral a llengua escrita en el sentit que aquí interessa és absolutament insignificant pel que he pogut constatar consultant els catàlegs de les biblioteques universitàries de Catalunya i conversant amb especialistes del ram (vegeu les referències recollides en la bibliografia).⁶

No podem oblidar que també hi ha altres maneres de traslladar un text oral, com ara el llenguatge de signes dels sords, que es fa servir com a interpretació simultània d'un discurs o parlament i per a comunicar-se en la vida quotidiana. Aquest llenguatge, tot i no ésser escrit, pateix en certa mesura els mateixos problemes de reducció i simplificació que tenen els subtítols, com veurem, per bé que es pot planificar el discurs oral per a facilitar la fidelitat en el trasllat al llenguatge de signes. En aquest cas, no hi ha cap limitació en la comunicació gestual.

Abans de començar a descriure específicament cada classe de document resultant d'una transcripció, cal tenir en compte que no es tracta de classes pures i exclouents, sinó que sovint es barregen i s'aprofiten transcripcions de classes diferents en un mateix discurs.

6. En aquest sentit, vull aprofitar l'avinentesa per a agrair a Daniel Cassany, Mercè Espuny, Josep Ferrer, Bruguers Jardí, Agustí Pou, Carles Riera, Mila Segarra i Anna M. Torrent les orientacions que m'han donat i les obres i referències bibliogràfiques que m'han facilitat.

4.1. Els apunts de classe

Els *apunts de classe* són el resum que fan els alumnes de les explicacions del professor/ra a partir de les notes preses a mà durant les classes (vegeu-ne una mostra en el quadre 6).

En els apunts de classe partim del text oral (amb algun suport escrit a la pissarra o extret d'una fotocòpia) del professor/ra i arribem a un text escrit de formalitat i correcció mitjanes, però tenen un grau de fidelitat global molt baix perquè no es pot tornar a escoltar l'original, ni l'autor/ra pot revisar-ne el resultat, fet que ens porta a una reinvençió del discurs escoltat.

QUADRE 6
Apunts de classe (I)

<p>SEMINARI 16.11.94</p> <p><u>El programa d'extracció semiautomàtica de neologia</u> (Dra. M.T. Cabré i Dr. Ll. de Yzaguirre).</p> <p>L'Observatori de Neologia de la Universitat de Barcelona nasqué l'any 1988 com a experiència acadèmica d'un grup de professors del Departament de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona. L'objectiu d'aquest projecte era la <u>detecció de paraules noves en la premsa diària</u> en català i en castellà, és a dir, la detecció de la neologia de gran difusió. Els diaris que es buiden són l'AVUI per al català (abans també s'havien buidat el Diari de Barcelona i el Punt Diari) i La Vanguardia i El País per al castellà. Els resultats d'aquest projecte permeten tres línies de recerca: la recerca sobre la formació dels mots, la recerca sobre la reacció de la societat davant les paraules noves i sobre els efectes de les campanyes de normalització i una tercera recerca sobre la inclusió dels neologismes en els diccionaris.</p> <p>En el projecte de l'ON s'entén que hi ha <u>tres tipus de neologia</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> - la neologia semàntica (sempre que un mot que ja existeix en la llengua amplia o restringeix el seu significat), - la neologia funcional (sempre que un mot canvia de categoria gramatical) i - la neologia formal (sempre que es crea un mot nou). <p><u>Neologisme</u> és qualsevol mot que no està recollit en un corpus d'exclusió determinat. El <u>corpus d'exclusió</u> per a la llengua catalana el constitueixen els següents diccionaris:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Diccionari general de la llengua catalana</u> de P. Fabra. - <u>Diccionari de la llengua catalana</u> d'Enciclopèdia Catalana. - <u>Gran Enciclopèdia Catalana</u>, segona edició.
--

L'única manera d'augmentar el grau de fidelitat textual és prendre els apunts taquigràficament, com, per exemple, va fer Joan Miravittles en les lliçons del Curs superior de català impartit per Pompeu Fabra durant el curs 1934-1935 a la Universitat de Barcelona (vegeu-ne un fragment en el quadre 7).

QUADRE 7
*Apunts de classe (II)*⁷

El subjecte psicològic, quan és expressat mitjançant paraules, en aquestes hi ha generalment un substantiu. Això no vol dir que tots els substantius facin de subjecte.

El substantiu pot anar acompanyat d'un complement. El complement d'un substantiu és generalment un adjectiu, i aquest adjectiu és el complement intransitiu del substantiu, perquè expressa una qualitat intrínseca del subjecte.

Una ratlla. Aquest grup de paraules poden servir de base per a fer una enunciació; el que diguem després serà el predicat. Vegeu en aquest grup un substantiu, i davant un determinatiu numèric del substantiu: *una*, que és un adjectiu.

Una ratlla llarga. Grup que també pot fer de subjecte. La diferència està en què *una ratlla llarga* és una designació que s'aplica a una certa ratlla, no a totes les ratlles. Es tracta d'una ratlla llarga; té aquesta qualitat com podia ésser una ratlla curta. *Llarga* és un determinant de *ratlla* que la caracteritza per aquesta condició precisa; s'anomena complement. En aquest cas és intransitiu, i el complement intransitiu d'un substantiu és un adjectiu.

7. Joan MIRAVITLLES, *Apunts taquigràfics del Curs superior de català (1934-1935) professat per Pompeu Fabra a la Universitat Autònoma de Barcelona*, Andorra la Vella, EROSA, 1971, p. 216.

Els trets més característics dels apunts de classe són:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol.
- El grau de formalitat del text resultant és mitjà.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
 - El sistema de transcripció emprat són les notes manuscrites.
 - L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és baixa.
 - La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús privat o restringit.
 - El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït.
 - La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és reduïda.
 - Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les, ja que, si es vol, es poden fer servir tota mena d'indicacions per a contextualitzar la transcripció.
 - Els marcadors discursius són poc emprats en aquestes transcripcions.
 - Les acotacions són igualment poc emprades en aquests textos.
 - Els comentaris pràcticament no es fan servir en aquestes transcripcions.
 - El resum introductori no és pertinent, perquè es coneixen perfectament els intervinents i la situació comunicativa.
 - La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra de la classe és remota.
 - El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament baix: l'alumne/na reescriu el discurs per a copsar-lo i poder-lo recordar.

4.2. *El resum de conferència*

Quan parlem de *resum de conferència*, pensem sobretot en les conferències de premsa, en les quals els periodistes prenen notes per elaborar llur crònica, i també en els discursos acadèmics resumits amb qualsevol finalitat, com ara l'edició d'actes de jornades, de revistes especialitzades, etc. (vegeu-ne un fragment en el quadre 8). Difereix de la crònica i del reportatge periodístic en general perquè no hi ha la intenció de reproduir cap fragment de discurs directe, sinó el sentit general de l'exposició; i difereix de la conferència o el discurs en general pel mateix motiu.

Així mateix, és diferent dels apunts de classe perquè aquests no pretenen resumir —tot i que, per força, siguin un resum—, sinó recollir fidelment el que s'ha exposat, o bé simplement agafar les idees principals, sense bastir cap discurs travat.

En principi, es parteix del discurs oral; però de vegades es lliura un guió o, fins i tot, el text complet de la conferència, amb la qual cosa es pot assegurar el sentit que s'ha volgut donar a l'exposició oral.

QUADRE 8
Resum de conferència⁸

Anne Tihon va ser la persona convidada per la Societat, a qui se li va encarregar el primer col·loqui de l'any 2000. Aquest va tenir lloc a la Sala dels Arcs de l'IEC el 21 de gener sota el títol *L'astronomie de Ptolémée et sa transmission*.

En la seva exposició va assenyalar que a la fi de l'antiguitat existien diferents escoles famoses i s'havia creat una veritable xarxa de relacions entre aquestes, que facilitava els desplaçaments d'estudiants i permetia la circulació de les obres científiques. Posteriorment, tres varen ser els canals principals de transmissió dels coneixements grecs: l'oriental, el bizantí i l'occidental, que es realitzaria bàsicament a través dels àrabs. Tret del cas bizantí, la difusió de Ptolemeu es va fer per la via de la traducció. Després de considerar la tasca realitzada pels comentadors de l'*Almagest* i de les *Taules Fàcils*, dues obres de Ptolemeu, va fer una anàlisi de les traduccions que es varen fer de l'*Almagest* a les diverses llengües fins arribar a la traducció de Jordi de Trebisonda.

El control i utilització de l'*Almagest* i les *Taules* per part dels àrabs va tenir una finalitat pràctica. La comprovació i verificació de l'encert de les obres esmentades va tenir lloc en el si d'una institució clarament islàmica: els observatoris. En trobem inicialment a Bagdad i Damasc (s. IX) i després a molts altres indrets, com ara el famós observatori de Marâghâ (s. XIII). Els àrabs no només van fer observacions, també varen fer crítiques, i de vegades molt serioses, a Ptolemeu. En criticaren el mètode, però també les observacions, i en detectaren errors importants.

8. Carles PUIG-PLA, «L'astronomia de Ptolemeu i la seva transmissió», *Ictineu* (Barcelona), núm. 13 (primavera 2000), p. 13.

Els trets més característics del resum de conferència són:

- El text de partida és oral, per bé que pot haver estat simplement llegit a partir d'un text escrit. A més, pot ser que l'autor/ra hagi lliurat el text de la conferència (complet o bé una síntesi de les idees principals) al transcriptor/ra.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol. Deixo de banda el fet que hi pugui haver preguntes de l'auditori.
- El grau de formalitat del text resultant és alt, especialment en el cas que s'hagi aprofitat el text escrit lliurat per l'autor/ra.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció més emprat són les notes manuscrites, però també es fan servir la taquigrafia i l'enregistrament magnetofònic.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra va de mitjana a alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és vària.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
- Els marcadors discursius són emprats generosament en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són poc emprades en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir en aquestes transcripcions per a situar els lectors.
- El resum introductor no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és remota.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament baix.

4.3. *L'acta de reunió*

L'*acta de reunió* és el resum dels punts tractats i dels acords presos en una reunió. D'antuvi, cal dir que hi ha dues grans classes d'acta pel que fa a la manera de redactar-la: l'*acta esquemàtica* i l'*acta detallada* (o *acta literal*). La primera és la més recomanada actualment, perquè permet de recuperar fàcilment la informació essencial i rellevant (acords i propostes) i perquè ocupa poc espai (quadre 9). La segona es caracteritza perquè relata detalladament el desenvolupament de la sessió i resum les intervencions dels assistents.

L'acta parteix del discurs oral múltiple que constitueixen les intervencions dels participants, però el text és tan sols un resum, més o menys detallat, d'aquestes. Generalment, s'elabora a partir de les notes preses pel secretari/tària de la reunió, encara que de vegades es redacta *a posteriori* a partir de l'enregistrament fet durant la sessió. A més, l'acta pot portar, adjunts, diversos documents en forma d'annexos, els quals completen i documenten el desenvolupament de la sessió.

QUADRE 9
*Acta de reunió*⁹

Identificació de la reunió	
Comissió d'Afers Socials	
Acta de la sessió núm. 19	
Dia: 16 de novembre de 1989	
Hora de començament: 9 h	Hora d'acabament: 12 h
Lloc: sala de juntes del Pavelló de Govern	
Membres assistents	
Pere Solà, president	Rosa Vidal, vocal
Ana Roger, vocal	Miquel Coll, vocal
Esteve Millet, vocal	Gemma Nadal, secretària
Han excusat la seva absència: Neus Vallvé	
Desenvolupament de la sessió	
1. La secretària llegeix l'esborrany de l'acta de la sessió anterior, que s'aprova per unanimitat.	
2. El president presenta el projecte de creació d'un menjador per al personal d'administració i serveis (PAS) de la Universitat.	
S'inicia la deliberació corresponent, en la qual intervien Anna Roger i Miquel Coll, representants del col·lectiu afectat, que defensen la necessitat d'un menjador per al PAS, atesa l'obligació, fixada per les normes horàries de la Universitat, de fer la pausa per dinar a l'hora en què es produeix més aglomeració en els menjadors universitaris.	
Un cop acabada la deliberació, es vota el projecte presentat. El resultat de la votació és el següent:	
6 vots a favor	
0 vots en contra	
0 abstencions	
S'acorda, per unanimitat, la creació d'un menjador per al PAS.	
El president aixeca la sessió, de la qual estenc aquesta acta amb el vist-i-plau del president.	
La secretària,	Vist i plau
	El president,
Gemma Nadal	Pere Solà

9. UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA, SERVEI DE LLENGÜES I TERMINOLOGIA, *Fitses de normalització lingüística*, Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), Edicions de la UPC, 1989, p. 96-97.

Els trets més característics de l'acta de reunió són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció són diversos.
- El grau de formalitat del text resultant és mitjà.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
 - El sistema de transcripció emprat són les notes manuscrites, per bé que de vegades s'enregistra tota la sessió i es redacta l'acta a partir d'aquest enregistrament.
 - L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és mitjana.
 - La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús privat o restringit.
 - El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït.
 - La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és també reduïda.
 - Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
 - Els marcadors discursius són bastant freqüents en aquestes transcripcions, especialment en l'acta detallada o literal.
 - Les acotacions gairebé no són emprades en aquests textos. Sovint es limiten a indicar l'arribada o l'absència d'una persona.
 - Els comentaris es poden fer servir en aquestes transcripcions, però no solen ésser abundants.
 - El resum introductori no és pertinent. L'ordre del dia acostuma a fer de sumari.
 - La possibilitat de revisió posterior dels autors és un requisit imprescindible perquè es pugui aprovar legalment.
 - El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és baix.

4.4. *La crònica i el reportatge*

Dins els gèneres periodístics, la *crònica* i el *reportatge*, juntament amb l'entrevista —que veurem més endavant, cf. el § 4.7— constitueixen els pilars de la informació periodística que no prové d'agència de notícies.

La diferència bàsica entre la *crònica* i el *reportatge* és la superior extensió d'aquest segon gènere. Els manuals de periodisme destaquen, però, un contingut llunyà i poc conegut, i alhora emotiu del *reportatge*, enfront del relat del que ha passat en un lloc i en un moment determinat de la *crònica* (quadre 10). D'altra banda, la

forma del reportatge és més literària que la de la crònica, que acostuma a ésser més animada.

La tasca del periodista hi és essencial, i és essencialment creativa: cal redactar un text a partir de la informació recopilada pel professional, incloent-hi petites entrevistes relacionades amb el tema en qüestió. Això li permet d'amanir el text de la crònica o del reportatge amb citacions textuals extretes de les entrevistes.

Es parteix d'un text oral, i el grau de formalitat i el grau de correcció lingüística són mitjans. El grau de fidelitat global del text resultant és baix.

QUADRE 10
Crònica periodística¹⁰

→ Cinc joves cantants d'òpera podran accedir al circuit professional internacional a través d'un nou model de beca creat per la Fundació La Caixa i el Liceu. Els que les aconseguixin podran treballar als teatres d'Erfurt i Kiel (Alemanya), Graz (Àustria), Montpellier (França) i Saint Gallen i Basilea (Suïssa), amb una ajuda de 450 euros per a les despeses del viatge i un sou de 1.200 euros al mes. «**Es tracta de teatres de nivell mitjà, cosa que els permetrà poder cantar rols importants sense tenir una pressió excessiva**», va assenyalar ahir Joan Matabosch, director artístic del Liceu, que inclourà els becats en les temporades del coliseu barceloní.

Tots els cantants espanyols, nascuts a partir del 1970, en el cas de ser homes, i del 1972, si són dones, que estiguin a punt d'acabar o hagin acabat els estudis de cant podran presentar la seva sol·licitud a CaixaForum fins al 23 de setembre. Les proves de selecció, entre el 14 i el 18 de novembre, seran realitzades pels directors artístics dels teatres d'aquest projecte, entre altres, que elegiran les veus que més s'ajustin a les necessitats de la seva temporada. ●

10. M[arta] C[ERVERA], «El Liceu i La Caixa s'uneixen per ajudar veus joves», *El Periódico de Catalunya* (Barcelona), núm. 8389 (3 juliol 2002), p. 67.

Els trets més característics de la crònica i el reportatge són:

- El text de partida és, en principi, oral, per bé que hi pot haver textos escrits de suport o fins partir d'un text escrit i afegir-hi entrevistes.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol cada vegada; és a dir, que no es tracta de cap diàleg.
- El grau de formalitat del text resultant és mitjà.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció emprat són les notes manuscrites i la cinta magnetofònica.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra va de mitjana a alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
- Els marcadors discursius són emprats profusament en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són poc o gens emprades en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir habitualment en aquestes transcripcions.
- El resum introductori de la transcripció en si no és habitual.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és remota.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és baix, especialment perquè només es reproduïxen fragments del discurs oral, amb el perill de tergiversar la intenció de l'autor/ra.

4.5. *La conferència i el discurs en general*

La *conferència* i el *discurs en general* són dissertacions d'una certa extensió sobre un tema determinat; poden haver estat escrits prèviament o bé poden ésser més o menys improvisats. Sigui com sigui, aquí ens interessa la transcripció feta a partir de l'enunciació en veu alta del text.

En les actes d'un congrés o d'unes jornades ens podem trobar dues menes de ponències o de conferències: les que han estat transcrites pels editors i les que han estat reproduïdes literalment a partir del text escrit lliurat per l'autor. En aquest segon

cas, la fidelitat respecte al discurs oral pot ésser pura coincidència o fins i tot no tenir-hi res a veure; és curiós, però, que tothom accepta la ficció que allò que recullen les actes és *exactament* el que s'ha dit durant la sessió, tot i que, tècnicament, es considera que el grau de fidelitat és baix en general, si no és que l'orador s'ha limitat a llegir el que portava escrit.

Darrerament, s'ha posat de moda lliurar als editors la presentació en MS PowerPoint o un programa similar que conté les línies mestres i les il·lustracions de l'exposició en comptes del discurs escrit. Curiosament, malgrat la mutilació evident del discurs, de vegades és més fidel aquesta versió que no el text lliurat per l'autor.

Si la conferència ha estat transcrita, generalment es formalitza el discurs i s'intenta donar més coherència al text, si cal. Si l'autor revisa la transcripció abans que sigui editada, se li permet de modificar-lo tant com vulgui; però en general es pot considerar que la fidelitat és més aviat alta (quadre 11).

Per molt literal que sigui la transcripció, generalment s'eliminen les salutacions i els comiats per raons d'elegància estilística, llevat que formin un tot indestruïble amb el discurs, com és el cas del text següent:¹¹

Bona tarda. Benvinguts a l'acte d'avui, dia 21 de març de 2002, de presentació del primer volum de l'*Atles lingüístic del domini català*. De fet, en dir «bona tarda» he pensat que en un acte com el d'avui potser hauria de dir «bona tarda», «bon vespre» i «bona vesprada», com a mínim; com a mínim perquè, si algú mira l'*Atles* segurament trobarà unes quantes expressions més o unes quantes pronunciacions més d'aquestes expressions.

D'altres manipulacions usals en la transcripció de conferència són:

a) L'omissió de la presentació que el moderador/ra o president/ta de l'acte fa de l'autor/ra.

11. Intervenció inicial de Manuel Castellet en la presentació pública del primer volum de mapes de l'*Atles lingüístic del domini català*, publicat a *Atles lingüístic del domini català: Presentació del primer volum*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2002, p. 7.

QUADRE 11
Conferència¹²

Transcripció en brut	Transcripció revisada
<p>Un poema és bàsicament un dipòsit d'informació, el problema que té aquest dipòsit és que en principi exigeix un lloc per dipositar, i aquest lloc per dipositar és la pròpia persona i per tant doncs la biologia mateixa i per tant susceptible, naturalment, d'acabar amb la pròpia persona.</p> <p>Tots sabem els problemes que hi va haver en les societats tradicionals doncs de que ara amb aquesta conservació i com naturalment l'escriptura va ser en principi una eina, una tecnologia que va permetre per primera vegada de separar la informació de les persones i poder tenir-ho a fora. Després en coneixem d'altres.</p> <p>Podríem pensar en el llenguatge. Si suposadament el llenguatge tingués mig milió, un milió o un milió i mig d'anys, la poesia pot tenir entre cinquanta i cent mil anys; l'escriptura, en canvi, en té molts menys: cinc, sis o set mil. Si acceptàvem algun tipus d'escriptura, en fi, aleshores ja ens podríem allargar potser fins als deu mil i qui sap si una mica més en fi són quatre dies.</p>	<p>Un poema és bàsicament un dipòsit d'informació. El problema que té aquest dipòsit d'informació és que, en principi, exigeix un lloc per a dipositar, i aquest lloc per a dipositar és la mateixa persona, i per tant la biologia mateixa, que és susceptible, naturalment, d'acabar amb la persona mateixa.</p> <p>Tots sabem els problemes que hi va haver en les societats tradicionals amb aquesta conservació, i que l'escriptura va ser una eina, una tecnologia que va permetre per primera vegada de separar la informació de les persones. Després n'hem conegut d'altres.</p> <p>Podríem pensar en el llenguatge. Si suposadament el llenguatge té mig milió, un milió o un milió i mig d'anys, la poesia pot tenir entre cinquanta i cent mil anys; l'escriptura, en canvi, en té molts menys: cinc mil, sis mil o set mil. Si acceptàvem algun tipus d'escriptura, aleshores ja ens podríem allargar potser fins als deu mil i qui sap si una mica més, però són quatre dies.</p>

b) La distribució del text transcrit en paràgrafs i apartats d'acord amb les idees en què s'estructura el discurs.

c) La supressió de les expressions referides al desenvolupament del discurs o de l'acte comunicatiu en general («Bé, m'he allargat una mica i, per tant, ho deixo...»).

12. Sebastià SERRANO, «Noves i velles tecnologies», a Joan MARTÍ I CASTELL i Josep M. MESTRES I SERRA (cur.), *Les llengües i les cultures en el procés de globalització de la societat de la informació*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans i Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona - Centre Ernest Lluch, 2002, p. 97. Indiquem amb una trama de color gris les diferències entre el text en brut i el text revisat.

d) L'esmena de les incorreccions lingüístiques d'acord amb la normativa vigent.¹³

esperes l'oportunitat *de* que algú...

- esperes l'oportunitat que algú...

el reben amb aquella *monserga* contra...

- el reben amb aquelles històries contra...

I ací és on nosaltres hem *d'apretar* i fer-nos més atractius.

- I ací és on nosaltres hem d'actuar i fer-nos més atractius.

e) La supressió de repeticions i altres elements innecessaris.

determinats productes de *vida diària* i *quotidians*...

- determinats productes *quotidians*...

Jo recordo que una de les experiències...

- Recordo que una de les experiències...

Els trets més característics de la conferència o el discurs en general són, doncs:

- El text de partida és oral, encara que pot haver estat llegit literalment a partir d'un original escrit. Fins i tot pot ésser que l'autor/ra lliuri un text diferent (molt més llarg o que l'oral hagi estat improvisat sobre el mateix tema).
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol.
- El grau de formalitat del text resultant és alt.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és alta.
- El sistema de transcripció emprat és el picatge directe a partir de l'enregistrament magnetofònic. Naturalment, això no compta en el cas que es faci servir l'original escrit lliurat per l'autor/ra.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.

13. El subratllat dels exemples és meu.

- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
- Els marcadors discursius no són emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions no són emprades en aquests textos.
- Els comentaris pràcticament no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductorí és possible.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és habitual.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, va de baix a mitjà.

4.6. La subtitulació

La *subtitulació*, que és una versió escrita i reduïda del discurs oral d'una obra audiovisual, ha merescut darrerament una bibliografia abundant en català arran de la proliferació de mitjans de comunicació institucionals i privats a partir de la transició política espanyola.

La subtitulació s'aplica a textos de ficció i de no ficció, i es pot redactar a partir d'un guió escrit o bé d'un de transcrit prèviament a partir de la cinta original. Encara que es disposi d'un guió escrit, generalment cal comprovar el discurs oral perquè hi pot haver discrepàncies degudes al procés de doblatge. Per bé que pretén reproduir literalment el que s'hi diu, per raons d'espai i de capacitat humana de velocitat de lectura, s'escurça sistemàticament i, sovint, dràsticament.

Els subtítols es poden situar centrats o bé justificats a l'esquerra, segons convingui més, a la part inferior de la pantalla i no ocupen mai més de tres línies de trenta-quatre caràcters (quadre 12),¹⁴ la qual cosa limita granment les possibilitats de redacció; per aquest motiu, s'arriben a canviar paraules i expressions, cosa que pot desvirtuar bastant el discurs original.

Per bé que el temps d'aparició en pantalla de cada subtítol és diferent segons l'extensió, ha d'ésser suficient per a una lectura tranquil·la de l'enunciat.

Els suposats destinataris, en principi, de la subtitulació, més per prejudicis dels subtituladors que per mancances reals dels lectors, condicionen la manera de redactar els subtítols. En aquest sentit, col·lectius de sords s'han queixat repetidament que

14. Diversos autors recomanen que no se sobrepassin les dues línies de text i els trenta caràcters per línia; d'altres consideren que se n'hi poden arribar a posar fins a quaranta.

són tractats de vegades com a deficients intel·lectuals, i no simplement com a deficients auditius.

David Paloma i Mila Segarra parlen de programes de ficció d'*oralitat feble*, que són els que utilitzen una llengua molt propera a la llengua escrita (com en la sèrie de Televisió de Catalunya *Nissaga, l'herència*); programes d'*oralitat mitjana* (com *La memòria dels cargols*), i programes d'*oralitat alta*, que presenten una llengua que sembla calcada de l'ús oral (com *Plats bruts*).¹⁵ L'oralitat feble facilita la subtitulació, mentre que l'oralitat alta la dificulta granment.

QUADRE 12
Subtitulació¹⁶

15. David PALOMA i Mila SEGARRA, «De l'oral a l'escrit: la subtitulació per a sords en els programes de ficció de TVC», a Imma CREUS, Joan JULIÀ i Sílvia ROMERO (ed.), *Llengua i mitjans de comunicació*, Lleida, Pagès, 2000, p. 186-187.

16. Fotograma simulat de la versió catalana de la pel·lícula *La vita è bella*, de Roberto Benigni (Melampo Cinematográfica, 1997). Dora i Guido intenten travessar un carrer en ple aiguat.

Una altra dificultat de la subtitulació és que el grau de formalitat del discurs oral va de baix a alt, mentre que en la transcripció es «normalitzen» certs col·loquialismes o vulgarismes.

Per bé que es tracta ja d'una transcripció amb pretensió d'ésser-ho, les limitacions intrínseques d'espai fan que el grau de fidelitat global del text resultant vagi de baix a mitjà.

Els trets més característics de la subtitulació són, doncs:

- El text de partida pot ésser oral o escrit. Fins i tot quan és escrit, cal repassar el discurs oral final per a garantir la correspondència dels subtítols amb el guió original.

- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció són diversos.

- El grau de formalitat del text resultant va de baix a alt, perquè depèn de si es tracta d'una obra de ficció o no, i del personatge que es manifesta.

- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.

- El sistema de transcripció emprat, en el cas que s'hagi extret el guió a mà, és a partir de la cinta videogràfica. En els altres casos, també es fa servir la cinta per a comprovar la fidelitat de la subtitulació.

- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.

- La finalitat de la transcripció és, en principi, la projecció conjuntament amb la pel·lícula o la sèrie.

- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és, en general, gran; però hi ha versions adaptades per al col·lectiu de deficients auditius.

- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és àmplia.

- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.

- Els marcadors discursius no són emprats en aquestes transcripcions.

- Les acotacions són igualment poc emprades en aquests textos. Tan sols les versions pensades per a sords.

- Els comentaris no es fan servir en aquestes transcripcions.

- El resum introductori no és pertinent.

- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és pràcticament impossible.

- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, va de baix a mitjà, sobretot per l'escurçament que comporta.

4.7. L'entrevista

L'entrevista és un gènere periodístic que consisteix en un seguit de preguntes i respostes literals entre el qui entrevista i el qui és entrevistat, i en què les preguntes i les respostes se succeeixen ordenadament. Generalment, precedeix aquest diàleg una entrada informativa.

De vegades, s'explica les raons de l'entrevista i s'hi insereixen fragments de les declaracions de la persona entrevistada entre cometes: es tracta de la crònica o reportatge (cf. el § 4.4). L'entrevista es considera menys periodística que la crònica o el reportatge perquè és menys elaborada.

Hi ha dues classes d'entrevistes: l'*entrevista de declaracions* (dita també *entrevista informativa*) i l'*entrevista de personalitat* (o *entrevista perfil*).

L'entrevista de declaracions se centra en l'opinió de la persona entrevistada, que és protagonista o coneixedora d'un fet d'actualitat, d'una qüestió o d'un problema. La transcripció tendeix a adoptar un registre formal i evita, en general, trets característics de la llengua parlada, com ara repeticions, frases inacabades o tics; també pot condensar les respostes si no traïx el contingut o la intenció de l'entrevistat. Sovint es distingeix tipogràficament la pregunta de la resposta (fent servir la lletra rodona i la negreta, p. ex.) i la transcripció inclou una presentació de la persona entrevistada que justifica la relació que té amb el tema de l'entrevista (quadre 13).

Hi ha d'haver una presentació de l'entrevistat que reflecteixi la seva personalitat, el situï en l'entrevista i expliqui els motius pels quals és interrogat.

L'entrevista de personalitat se centra en la persona entrevistada i procura acostar als lectors la personalitat del personatge mitjançant un retrat elaborat amb trets físics, de caràcter i d'ambient. La transcripció admet una llibertat formal més gran que en el cas de l'entrevista de declaracions, i s'hi poden intercalar descripcions, dades biogràfiques i comentaris diversos.

Es tracta d'una recreació més o menys literària d'un personatge. Les manifestacions de l'entrevistat poden ser més col·loquials.

Segons alguns manuals periodístics, en la publicació de l'entrevista es pot alterar l'ordre de preguntes i respostes per a donar preferència a les més interessants o per a reforçar l'argumentació de l'entrevistat, però no s'ha d'alterar el sentit de les declaracions ni cap concepte exposat. Ja us podeu imaginar la quantitat de protestes que això pot originar de part de la persona entrevistada, bé sigui per manifestacions tretes de context, bé sigui per tergiversacions flagrants —involuntàries o malintencionades.

De vegades, l'entrevista s'ha de fer mitjançant un qüestionari previ exigint pel personatge entrevistat –generalment, polítics d'alt rang–, fet que condiona la validesa de tota la transcripció pel que significa de respostes preparades –i, per tant, absoluta falta d'espontaneïtat de la persona entrevistada. Si el periodista és un bon professional, ho ha d'advertir al lector explícitament.

Altres vegades, es tracta de les declaracions que vol fer un personatge per iniciativa pròpia, ço que ens pot portar, com a document resultant, al resum de conferència (cf. el § 4.2) o a l'entrevista de declaracions.

QUADRE 13
Entrevista de personalitat¹⁷

<p>NÚRIA Navarro</p> <p>Descartes assegurava que el pensament ens instal·la al món. Si un pensa, existeix. El professor Terricabras és dels que no només existeixen, sinó que té la dèria que ho hem de fer tots. Per això exposa clar, com el seu adorat Wittgenstein.</p> <p>–Araguren a la catalana, diuen. –iNo m'atreviria a comparar-m'hi! Però sí que, com ell, considero que la claredat és un valor substantiu i que la filosofia ha de connectar amb els problemes socials i polítics.</p> <p>–També expliquen que el seu catalanisme és una mica ranci. –De ranci, res. Sóc dels que pensen que els individus som el que som gràcies als grups en què hem viscut. Família, poble, país, religió. Jo he viscut sis anys a Alemanya, gairebé dos</p>	<p>a Cambridge, una temporada a Berkeley. Em considero cosmopolita. Però crec que per circular pel món s'ha de saber d'on vénis i on vas. La meua visió nacional és Catalunya. Però sóc un nacionalista amb ganes de deixar de ser-ho.</p> <p>–Ha dit coses com: «La modernitat som nosaltres». –Quan dic <i>nosaltres</i> vull dir els que defensem una nació cultural absolutament oberta i no essencialista. Sóc dels pocs en aquest país que, des de fa 20 anys, critiquen l'essencialisme. No es pot definir res amb un parell de trets i defensar que això és l'essència. ¡Això és fonamentalisme! Tant hi fa si es defineix Catalunya, el Barça o la família.</p> <p>–¿En aquest país hi ha algú que pensi? –¡I tant! Els que no estem a l'altura som els intel·lectuals. Em temo que la immensa majoria depèn d'algun poder. Això els fa més dòcils, menys crítics, que molts ciutadans. Jo, com a acadèmic, potser em puc permetre</p>	<p>L'OBSERVACIÓ «El Govern d'Aznar sembla que estigui demanant una vaga revolucionària. ¡Aquesta sí que la notarien!»</p> <p>EL MATÍS «La meua visió nacional és Catalunya. Però sóc un nacionalista amb ganes de deixar de ser-ho»</p>
--	---	---

Si l'entrevista ha d'aparèixer en un suplement, es poden barrejar els dos tipus d'entrevista i el periodista es pot esplaïar en els comentaris i en l'anàlisi de la persona entrevistada.

17. Núria NAVARRO, «Josep Maria Terricabras, filòsof», *El Periódico de Catalunya* (Barcelona), núm. 8389 (3 juliol 2002), p. 12.

Els trets més característics de l'entrevista són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció són dos.
- El grau de formalitat del text resultant és mitjà.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció emprat generalment és l'enregistrament magnetofònic.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és mitjana.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són rellevants.
- Els marcadors discursius són emprats abundantment en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són igualment emprades generosament en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir tot sovint en aquestes transcripcions.
- El resum introductori és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra depèn de l'acord a què hagin arribat els interlocutors.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, va de mitjà a alt.

4.8. *La taula rodona i el col·loqui*

La *taula rodona* i el *col·loqui* són sessions en què debaten diverses persones lliurement sobre un tema concret. Generalment, s'inicia amb una primera intervenció de tots els participants en un ordre determinat.

El tret principal de la *taula rodona* i el *col·loqui* és la participació múltiple i, de vegades, superposada, de textos orals espontanis (vegeu-ne el fragment del quadre 14). En aquest sentit, difereix clarament de la conferència o el discurs en general (cf. el § 4.5), en els quals hi ha un sol locutor que porta més o menys preparat el text que exposa oralment.

L'ús d'un mitjà tècnic d'enregistrament del so esdevé gairebé imprescindible, si no es vol perdre una part substancial del discurs. La preparació mitjana tirant a alta del transcriptor/ra és bàsica per a garantir una transcripció mínimament fidel.

QUADRE 14
*Taula rodona o col·loqui*¹⁸

XAVIER BARRAL

Vull dir dues coses, només. La primera, referent al que ha dit ara la doctora Matas, que la intenció dels Amics de l'Art Romànic és que aquesta taula rodona sigui una publicació i, per tant, que sigui l'ocasió que els mateixos restauradors publiquin tècniques i tot el que cal, perquè ho tinguem de cara al dia de demà.

RAMON MILLET

Hi ha moltes anècdotes sobre les pintures murals. Vaig fer l'església de Sant Cristòfol de Toses, entre d'altres. Tocant la paret, vaig sentir un soroll de buit. Vam picar i aparegué una fornícula amb el cadàver d'un carmelitè (el vam identificar per l'hàbit). Als seus peus hi havia sant Domènec i unes pintures, probablement del segle XIX, amb uns angelets. Abans d'arrencar-les vaig fer unes fotografies, que és l'únic que n'ha quedat, ja que, quan vaig tornar la setmana següent, el paleta ho havia picat tot i em donà un saquet ple de trossos petits i sorra. Anècdotes com aquesta en tinc moltes.

M. TERESA MATAS (*a Ramon Millet*)

El convido ja i li demano que això que acaba d'explicar ho escrigui. Ho farà?

RAMON MILLET

Sí, per què no?

M. TERESA MATAS

L'espero.

En les transcripcions de taules rodones s'acostuma a indicar abreujadament, i destacat tipogràficament, el nom de les persones que hi intervenen al començament de la intervenció de cadascú. La primera vegada, però, és usual d'indicar el nom i el primer cognom del locutor/ra.

Com que la finalitat d'aquestes transcripcions és recollir el més essencial de cada intervenció, de vegades s'ometen parts que són negligibles perquè tenen un interès nul en el debat. Així s'aconsegueix una lectura posterior més fluida i profitosa.

Les *tertúlies* també pertanyen a aquest conjunt, per bé que són menys formals que les taules rodones i els col·loquis.

18. «Col·loqui», a Boí, Burgal, Pedret, *Taüll: Imitació o interpretació contemporània de la pintura mural romànica catalana*, Barcelona, Amics de l'Art Romànic, 2000, p. 84.

Els trets més característics de la taula rodona i el col·loqui són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció són diversos.
- El grau de formalitat del text resultant va de baix a alt, segons els coneixements expressius i lingüístics dels locutors.
 - La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
 - El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic.
 - L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta, perquè no és rar que els locutors s'interrompin o s'allunyin del micròfon a l'hora d'intervenir, fets que dificulten la transcripció.
 - La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
 - El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
 - La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
 - Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
 - Els marcadors discursius no són emprats en aquestes transcripcions.
 - Les acotacions poden ésser emprades en aquests textos.
 - Els comentaris es fan servir de vegades en aquestes transcripcions.
 - El resum introductori és pertinent si l'editor el considera necessari.
 - La possibilitat de revisió posterior dels locutors és poc habitual.
 - El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, va de mitjà a alt.

4.9. *El guió documental*

Els mitjans de comunicació audiovisual es veuen obligats sovint a extreure el guió dels programes documentals (o *guió documental*) per a poder preparar la subtitulació que s'haurà de dur a terme posteriorment (v. el § 4.6). En altres casos, es parteix d'un guió escrit que s'ha de confrontar amb l'exposició oral.

Tant en un cas com en l'altre, la fidelitat hi és imprescindible; el grau de fidelitat global, per tant, és alt.

Els trets més característics del guió de documental són, doncs:

- El text de partida pot ésser escrit o oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol.
- El grau de formalitat del text resultant és alt.

- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és alta.
- El sistema de transcripció que s'empra en els guions extrets oralment és l'enregistrament magnètic (vídeo, generalment).
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, la lectura en veu alta per al doblatge del documental.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són importants.
- Els marcadors discursius no són emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions no són emprades en aquests textos.
- Els comentaris no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductori no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és remota.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt, per bé que pot quedar supeditat a les necessitats del doblatge.

4.10. *El guió d'obra de ficció*

En el guió de pel·lícula o de serial radiofònic (és a dir, el *guió d'obra de ficció*) ens trobem com en el guió de documental, per bé que els registres del discurs són molt variats: des del més col·loquial i vulgar del parlar de carrer fins al més formal del parlar acadèmic (quadres 15 i 16).

Cal no oblidar que, encara que extraguem el guió directament del film, els actors han memoritzat –en principi– els seus papers, i que, per tant, han partit prèviament d'un text escrit.

Els trets més característics del guió d'obra de ficció són:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és múltiple.
- El grau de formalitat del text resultant va de baix a alt.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és de baixa a alta, segons que es vulgui acostar més o menys a la llengua de carrer.

QUADRE 15
*Guió radiofònic*¹⁹

LOCUTOR: Acaben de sentir una altra de les aventures de «Flywheel, Shyster i Flywheel, advocats», que és l'espectacle de la nit dels dilluns al Teatre de les Cinc Estrelles. Groucho i Chico Marx són les estrelles d'aquest espectacle. Just acaben de sortir a saludar i la multitud que tenim a l'estudi aplaudeix enfervorida.
(Aplaudiments.)

LOCUTOR: I aquí tenim, una altra vegada, Groucho i Chico.

CHICO: Senyores i minyons... many... minyons! Ha, sabia que em sortiria. Senyores i minyons, voldria...

GROUCHO: Ha estat molt bé, Chico. Molt bé.

CHICO: Ei, encara ho puc fer millor.

GROUCHO: Això és fàcil de creure. Però sortosament ens queda poc de temps i...

CHICO: Ah sí, quina hora és?

GROUCHO: No ho sé. Però no poden ser les set en punt, perquè teòricament he de ser a sopar a casa d'un amic a les set en punt i encara no hi sóc.

CHICO: Per què no mires el rellotge?

GROUCHO: El meu rellotge no va.

CHICO: Ah no? Que no l'han convidat?

GROUCHO: Ja veig que t'estàs adormint. Ara digues bona nit a aquesta gent tan agradable i et posaré al llit.

CHICO: I açò?

GROUCHO: I tant, Esso, més potent que qualsevol altra benzina, i Essoluble també, l'oli hidrofinat. Mira, encara ens ha sortit prou bé, avui. M'imagino que serà millor que diguem bona nit abans no ho espatllem. Bona nit, bona nit.
(Aplaudiments.)

- El sistema de transcripció que s'empra en els guions extrets oralment és l'enregistrament magnètic (vídeo, generalment).
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, la lectura en veu alta per al doblatge de l'obra.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.

19. *Groucho i Chico, advocats: Els guions radiofònics dels germans Marx*, edició a cura de Michael Barson, traducció de Màrius Serra, Barcelona, Columna, 1989, p. 99.

QUADRE 16
*Guió cinematogràfic*²⁰

<p style="text-align: center;">ESCENA 2</p> <p>Carretera asfaltada en medio de un pueblo. <i>Exterior, de día.</i></p> <p>La carretera se abre en una amplia curva, bordeada por un terraplén herboso. Cuatro carabineros en moto circulan por el borde de la calzada. Es evidente que llevan correo a cualquier autoridad del estado. El Balilla de Guido y Ferruccio, cubierto de maleza, flores y matas, irrumpe con un salto peligroso en la carretera provincial en la misma dirección que los motociclistas.</p> <p>GUIDO (<i>chillando</i>): Gira, gira... Oh, cuidado, ¡está lleno de gente! Sigue recto, recto... no corras, frena...</p> <p>De hecho, después de la inmensa curva, la carretera se vuelve rectilínea y atraviesa un pequeño pueblo en fiestas, con su banda, banderillas, banderas saboyanas e hijos de la loba. Cuando ven aparecer el florido coche de Guido y Ferruccio precedido por los guardias, los alegres campesinos, a la sombra del palco y de los carteles de «Viva el rey», arrancan en aplausos. La banda ataca la <i>Marcha real</i>, y niños y mayores saludan el paso del rey.</p> <p>En medio del alboroto festivo, Guido vocifera con el brazo en alto y la mano extendida.</p>	<p>GUIDO (<i>gritando</i>): ¡Fuera, fuera... fuera! Paso, dejen paso... ¡Cuidado!</p> <p>Pero al gesto de Guido le responde el saludo fascista. El pueblo entero levanta el brazo y grita con viril alegría, exclamando: «¡Viva el rey!».</p> <p>Florido y frondoso, arrastrando su manto de tela blanca y dorada, el coche cruza la aldea a una velocidad desenfrenada y desaparece en el recodo al final de la pendiente. Los habitantes invaden la carretera, saludan al auto que se desvanece, y obligan al coche real que ahora aparece (en el que van sentados Su Majestad y la reina) a frenar en seco. El chófer del rey debe abrirse paso a bocinazos en medio de la muchedumbre desconcertada.</p> <p style="text-align: center;">ESCENA 3</p> <p>Carretera en el campo. Caserío. <i>Exterior, de día.</i></p> <p>El Balilla, libre de hojarasca y de los «ornamentos» de colores, está ahí, muerto, bajo el sol, en medio de un camino apisonado y polvoriento. Guido y Ferruccio están tumbados debajo del coche, intentando reparar la avería.</p> <p>VOZ DE FERRUCCIO: ¿Dónde has dejado el tornillo? Estaba aquí.</p> <p>VOZ DE GUIDO: ¿Cuál? ¿Este?</p> <p>VOZ DE FERRUCCIO: ¿Qué tornillo? Esto es un clavo, ¿es que no lo ves?</p>
--	--

- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són importants.
- Els marcadors discursius són emprats abundantament en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són emprades de vegades en aquests textos.
- Els comentaris no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductor no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és remota.

20. Versió espanyola del guió de la pel·lícula de Roberto BENIGNI *La vita è bella*, estrenada l'any 1997: Roberto BENIGNI i Vincenzo CERAMI, *La vida es bella*, Barcelona, Grijalbo Mondadori, 1999, p. 20-21.

— El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt, per bé que pot quedar supeditat a les necessitats del doblatge.

4.11. *El discurs parlamentari*

Hom podria pensar que no hi ha res més literal que el *discurs parlamentari* transcrit i publicat en el diari de sessions corresponent; però si ens atenem a les indicacions que donen els llibres d'estil per a aquest tipus de transcripció, veurem que la fidelitat no és absoluta.

La transcripció de discurs parlamentari percaça, a més de la fidelitat, la *textualitat*, és a dir «que la transcripció tingui les condicions formals necessàries per a poder ésser llegida i compresa amb normalitat». ²¹ Per a aconseguir-ho s'hi apliquen *criteris gràfics*, que afecten la puntuació, els tipus de lletra emprats, l'ús de les majúscules, etc.; *criteris textuals* per a rectificar o suprimir mots o expressions inadequats en el llenguatge escrit, en relació amb les abreviacions, les repeticions, les onomatopeies, les omissions, els errors factuais i els lapsus, i *criteris lingüístics* d'adequació a la normativa, dins el marc del que es pot considerar admissible en l'estàndard oral i en la mesura que no perjudiqui la fidelitat de la transcripció. ²²

En nom de la resta de companys, vull dir, del Grup, vull dir, el que faré, perquè crec que comparteixo les paraules del nostre company, vull dir, des del convenciment, vull dir, des de la confiança que ens donen, vull dir, no solament els programes, sinó les respostes... Això em dóna la possibilitat—sense oblidar els aspectes humans—, em dóna la possibilitat de parlar-ne.

Sempre que es fa una transcripció s'ha de repassar tornant a sentir el text oral. Així evitarem lapsus i errors majúsculs de sentit o de coherència.

Gràcies, senyor Parlament. (*En comptes de ...senyor president.*)

Altres veus autoritzades, com la del filòleg francès Vallverdú, recordaven per quines raons l'Institut... (*En comptes de ...Francesc...*)

21. PARLAMENT DE CATALUNYA, *Manual de correcció i redacció del Diari de Sessions*, 1995, p. 5.

22. Els exemples que segueixen són extrets de les pàgines 35, 36, 37 i 147-153 del manual del Parlament de Catalunya damunt dit.

També s'hi fan petites supressions, prèviament establertes, com ara les fórmules rituals en les votacions. Les frases subratllades són les suprimides en l'edició del *Diari de Sessions*.

Vots a favor? *Poden seure.*

Vots en contra? *Poden seure.*

Abstencions? *Abaixin el braç.*

La Llei ha estat aprovada per 70 vots a favor, 25 en contra i 12 abstencions.

Pel que fa a les acotacions, s'empren les mínimes imprescindibles i les reglamentàriament necessàries per al seguiment del debat. Aquestes acotacions s'extreuen, gairebé totalment, de l'enregistrament magnetofònic de la sessió; poques vegades es fa servir l'enregistrament en vídeo per a determinar si cal afegir una acotació o no.

(La cambra serva un minut de silenci.)

(El Sr. Ribó entra al Saló de Sessions.)

(Persisteix la remor de veus.)

(De l'escó estant, la Sra. Nadal profereix crits de «No és veritat!».)

(Fortes rialles.)

(El secretari crida, un per un, els membres de la Mesa perquè votin.)

(Es procedeix a l'escrutini.)

En els quadres 17 i 18 podem veure un parell de mostres de discurs parlamentari i de les acotacions i altres indicacions que s'hi fan servir.

Els trets més característics del discurs parlamentari són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és múltiple.
- El grau de formalitat del text resultant és, en general, alt.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és alta.
- El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic, però també s'ha emprat la taquigrafia.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.

QUADRE 17
*Discurs parlamentari (I)*²³

I al senyor Puigdomènech li demano, sobretot, que retiri aquestes paraules de venda descarada del sòl per part dels ajuntaments. L'Ajuntament de Barcelona està destinant...

El president

Senyor diputat...

El Sr. Labandera Ganachipi

...el 25% –perdó, senyor president, ja acabo–, el 25% del sòl destinat a l'habitatge. I això és una xifra i una constatació. (*Remor de veus.*) I, miri...

El president

Prego, senyor diputat... Senyor diputat, se li ha passat el minut. Li agraeixo, de debò, la comprensió amb el meu advertiment. Té la paraula el senyor Puigdomènech.

El Sr. Puigdomènech i Cantó

Gràcies, senyor president...

El president

Té un minut.

El Sr. Puigdomènech i Cantó

...per unes contradiccions molt evidents. Senyor Labandera, l'Ajuntament de Barcelona el que ha fet amb el Pla d'habitatges jove és promoure habitatge no només directament, sinó d'altres formes sobre vint anys d'incompliment amb l'execució del Pla general metropolità sobre els equipaments que no han estat capaços de recuperar durant tots aquests anys... (*remor de veus*), sobre vint anys d'incompliment. Aquesta és..., em sembla que és una evidència i podria dir moltes més coses, però em sembla que no és el moment, i, per tant...

23. *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya* (Barcelona), sèrie P, núm. 85 (18 abril 2002), p. 12.

QUADRE 18
Discurs parlamentari (II)²⁴

El setzè punt és la Moció subsegüent a la interpellació sobre el propòsit de capteniment del Consell Executiu pel que fa als mitjans de comunicació de titularitat de la Generalitat. La presenta la il·lustre diputada senyora Dolors Comas d'Argemir, que espero que s'acosti aquí, al faristol, per poder substanciar-la.

Mentre espero que ens deixin la cambra absolutament en disposició de poder començar aquesta... (*Veus de fons.*) Se'm demana l'agrupació. Hi estan d'acord els senyors diputats? (*Pausa.*)

Molt bé. Doncs, ho farem agrupadament, la 16 i el punt número 17. (*Remor de veus.*) Prego als senyors diputats que deixen la sala que ho facin ràpidament i en silenci.

Té la paraula vostè, senyora diputada, un cop hagi fet l'ús moderat de l'aigua, amb la nova cultura. (*Rialles.*)

- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són importants.
- Els marcadors discursius són poc emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són emprades profusament en aquests textos.
- Els comentaris al marge de les acotacions pràcticament no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductori no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és habitual, però generalment només s'atenen les peticions d'esmena de lapsus i oblits evidents.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

24. *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya* (Barcelona), sèrie P, núm. 85 (18 abril 2002), p. 13.

4.12. *El discurs processal*

El *discurs processal* és el conjunt d'intervencions de les parts que intervenen en un judici, incloent-hi el jutge i el jurat, si s'escau.

En el nostre àmbit, per bé que actualment es fa servir com a transcripció l'acta detallada que redacta el secretari del jutjat (v. l'apartat 4.3), en altres àmbits judicials encara es fan servir estenotipistes (em refereixo a la taquigrafia feta amb una màquina d'escriure especial), que és el tipus de transcripció que ens interessa de descriure en aquest apartat. He sabut també que, arran de la promulgació de la nova Llei d'enjudiciament civil,²⁵ s'han començat a enregistrar en disc compacte les sessions judicials, però en principi no se'n fa la transcripció.

L'inconvenient principal que presenta l'estenotípia amb vista a la fidelitat és que calen, com a mínim, dues persones que es puguin anar rellevant per a descansar; aquest sistema pot fer que la transcripció tingui alts i baixos, sobretot en el moment del relleu dels estenotipistes. L'ideal, però, seria poder disposar de dos estenotipistes a l'hora perquè després poguessin confrontar les transcripcions i establir el text definitiu.

Les intervencions dels locutors se succeeixen ordenadament, llevat d'algun cas puntual en què es puguin interrompre en l'acolorament d'un interrogatori, per exemple.

El grau de formalitat de part dels lletrats (advocats, jutges...) i perits és alt, mentre que les manifestacions dels acusats i els testimonis acostumen a ésser bastant col·loquials.

El grau de fidelitat global és, per necessitat legal, elevat.

Els trets més característics del discurs processal són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és múltiple.
- El grau de formalitat del text resultant és alt.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic, però encara preval l'ús de l'acta detallada que aixeca el secretari/tària del jutjat.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús restringit a l'àmbit judicial.

25. Concretament, es tracta de la Llei 1/2000, del 7 de gener, article 147.

- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció, llevat del cas d'algun judici excepcional (com ho va ésser el dels implicats en l'intent de cop d'estat del 23 de febrer de 1981, que es van arribar a publicar parcialment en la premsa diària durant el temps que van durar les sessions del judici), és reduïda.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són evidents.
- Els marcadors discursius són emprats profusament en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són igualment emprades en aquests textos.
- Els comentaris es poden fer servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductor no és habitual.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és nul·la.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

4.13. *L'interrogatori*

L'*interrogatori*, sigui davant un tribunal, la policia o una comissió parlamentària o d'altra mena, cerca aconseguir una informació cabdal per a les seves finalitats o propòsits. Per tant, vol recollir, de la manera més fidedigna possible, les paraules de la persona interrogada, fins i tot amb acotacions i comentaris sobre l'actitud o els gestos d'aquesta persona, si fan al cas.

Tanmateix, hi ha formes d'interrogatori que porten a la redacció d'un extracte de la informació obtinguda, que és revisada i signada per la persona interrogada. És el cas, per exemple, de les denúncies i de les declaracions en general fetes de viva veu.

El grau de fidelitat global és molt alt en el primer cas, i baix en el segon.

Els trets més característics de l'interrogatori són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció són dos.
- El grau de formalitat del text resultant és baix.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic, per bé que també es pot emprar un taquígraf/fa.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.

- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús privat o restringit.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és reduïda.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
- Els marcadors discursius són força emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són igualment emprades en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir en aquestes transcripcions per a aclarir matisos i intencions de la persona interrogada.
- El resum introductori és bastant habitual.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és remota.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

4.14. *El dictat*

El *dictat* és un cas ben curiós dins els textos que passen d'orals a escrits. Qui dicta en veu alta espera que les seves paraules siguin recollides literalment; tant, que de vegades es dicten fins i tot els signes de puntuació. Aquest text és posteriorment revisat per l'autor/ra, i pot ésser esmenat totalment.

Altres vegades, però, el dictat és aproximat, i hom espera que el transcriptor/ra completarà i arrodonarà el discurs oral amb els passatges habituals.

Per tant, en el primer cas, el grau de fidelitat és absolut, mentre que en el segon és relatiu, encara que en tots dos casos és alt.

Els trets més característics del dictat són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol.
- El grau de formalitat del text resultant és mitjà.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- Els sistemes de transcripció emprats són l'enregistrament magnetofònic, la taquígrafia i fins les notes manuscrites.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és mitjana.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús privat o restringit.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és reduïda.

– Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.

- Els marcadors discursius no són emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions no són emprades en aquests textos.
- Els comentaris no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductor no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és habitual.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

En l'ensenyament escolar, el dictat té finalitats pedagògiques, perquè ajuda a la fixació de l'ortografia i al domini de la puntuació.

4.15. *El xat i el missatge de mòbil*

El text del *xat* i del *missatge de mòbil* és un cas peculiar, perquè no partim de cap text oral ni escrit, sinó que tan sols es tracta d'un discurs oral imaginat i transcrit (o «emulació escrita de l'oral», com l'anomenen Marta Torres i Lluís Payrató,²⁶ per bé que amb unes convencions ben particulars, per a ésser tramès a l'altre locutor.

Hi ha autors que inclouen també el *correu electrònic* en aquesta categoria, perquè comparteix determinats trets amb el *xat* i el *missatge de mòbil*, però crec que l'estil de redacció del correu electrònic és més comparable a l'estil epistolar.

Sovint s'hi empra un argot apte només per a iniciats. En el *xat* i en els missatges de telèfon mòbil sovintegen uns símbols anomenats *emoticones*, que es caracteritzen pel fet de representar gràficament mitjançant les tecles bàsiques del teclat d'ordinador l'estat d'ànim o de salut, o bé figures de persones, animals o coses. És un dels recursos per a intentar emular les expressions facials del locutor/ra. Una particularitat de la major part d'aquests grafismes és que s'han de llegir torçant el cap o girant el full cap a la dreta o cap a l'esquerra, segons els casos (quadre 19).

Aquest discurs es caracteritza per l'ús d'abreviacions, elisions, absència d'accents gràfics, etc., a fi de guanyar temps i espai en la confecció del text.

Segons el TERMCAT, l'*emoticona* és un «símbol gràfic construït a partir de caràcters ASCII que representa un rostre humà, amb diverses expressions i que s'utilitza

26. Marta TORRES i Lluís PAYRATÓ, «El català dels joves en els xats, correus electrònics i missatges a mòbils: una nova varietat col·loquial?», a *Softcatalà*, <<http://www.softcatala.org/articles/article04.htm>> (cons.: 4.2.2002), § 1.

per a transmetre estats d'ànim en els correus electrònics, les tertúlies, etc.».²⁷ Per bé que és veritat que les primeres emoticones imitaven gestos fets amb la cara, la realitat actual és que l'únic límit que hi ha, pel que fa a la grafia de les emoticones, és la imaginació de qui les inventa i la dificultat que hi pugui haver a l'hora d'interpretar-les.

QUADRE 19
Emoticones habituals²⁸

Emoticona	Equivalència	Emoticona	Equivalència
: -)	content / contenta, amb alegria	: / i	no fumo
: -D	rient	: - 8() -	embarassada
; -)	fent l'ullet	* (t'ofereixo una encaixada de mans
: -O	molt sorprès / molt sorpresa	*	accepto l'encaixada
: -@	cridant	(((nom)))	una gran abraçada
: -(trist / trista	: -*	petó / petó a la galta
&.(.	plorant	: -x	petó / petó als llavis
: -	amb indiferència	: o[gos
-(molt adormit / molt adormida	}: -o	bou
X-C	mort / morta	*	bandera independentista dels Països Catalans

Les emoticones apareixen, generalment, al final dels mots de comiat dels correus electrònics o bé en comptes d'una part o de tot el text dels xats i dels missatges de mòbil.

El xat permet de mantenir converses privades paral·leles entre dos o més participants al mateix temps que tots plegats participen en la conversa que es duu a terme en el canal general.

El missatge de mòbil té una llargària preestablerta que no es pot superar (cent seixanta caràcters n'és el màxim). Es tendeix a no fer servir els pocs accents de què disposa perquè el marcatge és bastant feixuc: així, per a poder teclejar una *a* oberta minúscula accentuada (la *À* no existeix), cal pitjar set vegades la tecla del 2, segons el

27. TERMCAT, *Diccionari d'Internet*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2001, sota l'entrada.

28. Josep M. MESTRES i Josefina GUILLÉN, *Diccionari d'abreviacions: Abreviatures, sigles i símbols*, 2a ed., Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2002.

model i la marca; tanmateix, una à enmig d'un text totalment en majúscula, que és com es poden compondre aquests missatges, no és precisament estètic (quadre 20).

QUADRE 20
Missatge de mòbil

En el cas del xat, el fet que hi intervinguin un nombre indeterminat de locutors fa que sigui una mica complicat de seguir els diàlegs encreuats que se succeeixen:²⁹

29. Marta TORRES i Lluís PAYRATÓ, «El català dels joves en els xats, correus electrònics i missatges a mòbils: una nova varietat col·loquial?», a *Softcatalà*, <<http://www.softcatala.org/articles/article04.htm>> (cons.: 4.2.2002), §5.

Els torns de parla truncats i la separació de parells adjacents del tipus pregunta-resposta són fenòmens originals dels xats. La possible incoherència textual que això provoca es resol amb l'ús d'interjeccions conatives i de vocatius, pràctica que Werry (1996) va batejar amb el nom d'*adressivitat* (*addressivity*). Així, com es pot veure a l'exemple (5), Caco enuncia que demà acabarà els exàmens. Meguins profereix un torn de parla constituït per una interjecció conativa amb la finalitat de cridar l'atenció (línia 3: *eh!*) i un retret cap a Caco (línia 5: *vocabulari!*). Entre les seves intervencions apareix la primera part de la salutació que Lestie dedica a Meguins (línia 4: *meguins??*), que continua a la línia 6 (*paixa namu?*, és a dir, *què passa namu?*). Finalment, Nina reprèn el discurs de set línies més amunt amb un vocatiu (línia 9: *caco*) que ens desambigua el *jo tb*, que s'ha d'entendre com a *jo també acabo els exàmens*, seguit d'una emoticona de complicitat.

(5)

1. <Caco>: *demà putu examen final*
 2. <Caco>: *demà acabo d'una santíssima vegada*
 3. <Meguins>: *eh!*
 4. <Lestie>: *meguins ??*
 5. <Meguins>: *vocabulari!*
 6. <Lestie>: *paixa namu ?*
 7. <Meguins>: *dona'm OP*
 8. <Meguins>: *plis!!!*
 9. <Nina>: *caco, jo tb :)*
-

Tant el xat com el missatge de mòbil participen d'un codi escrit simplificat que contribueix a la disminució del cost de producció del missatge (*k* per 'qu', absència d'accents), l'ús de marcadors discursius propis (*a10* per 'adéu', *tb* per 'també'), l'ús de les emoticones, l'ús freqüent de marques expressives com les repeticions i les interjeccions i, finalment, l'ús de les majúscules per a indicar que es diu una cosa cridant —en els cas dels xats.

En la mesura que el text escrit reflecteix allò que s'hauria dit de paraula, el grau de fiabilitat és alt.

Els trets més característics del xat i del missatge de mòbil són, doncs:

- El text de partida és oral, però imaginat.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol.
- El grau de formalitat del text resultant és baix.

- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és baixa.
- No s'empra cap sistema de transcripció.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra no és rellevant.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús privat o restringit.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció va de reduïda a mitjana en el cas del xat, segons el nombre de persones que hi ha connectades alhora.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són importants.
- Els marcadors discursius són emprats abundantment en aquestes transcripcions; hi inclouem les emoticones.
- Les acotacions no són emprades en aquests textos.
- Els comentaris no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductori no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és possible perquè es tracta de la mateixa persona que ha escrit el text.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

4.16. *La citació literal*

Com el seu nom indica, la *citació literal* o *citació textual* és la reproducció exacta d'un fragment de discurs d'altri, i ha d'ésser absolutament fidel al discurs original d'on prové, que tan aviat pot ésser oral com escrit; en el segon cas, s'hauria de correspondre amb la transcripció d'un text oral previ (quadre 21).

En transcripcions com aquesta es veu clarament la impossibilitat d'assolir l'objectiu, perquè tot el que és llenguatge corporal o gestual no pot ésser recollit dins el text mateix de la citació, i només queda el recurs de fer-hi algun comentari a part.

Els trets més característics de la citació literal són:

- El text de partida pot ésser escrit que ha estat llegit o oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol.
- El grau de formalitat del text resultant va de mitjà a alt.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, va de baixa a alta, ja que s'intenta respectar el discurs tal com s'ha recollit.

QUADRE 21
Citació literal³⁰

Un registre no implica només una tria respecte als nivells o subsistemes lingüístics, sinó una opció determinada pel que fa a l'elaboració del text en conjunt: en d'altres paraules, un tipus de discurs adequat a les circumstàncies. De fet, ja es pot deduir dels fragments anteriors que també en aquest punt difereixen l'estil del locutor i el de l'especialista, sent molt més elaborat el discurs del primer que el del segon:

L: La pilota la recuperarà Goicoetxea... Prefereix deixar que surti fora de banda, que és favorable a l'equip espanyol.

E: Als jugadors espanyols, sobretot a... a... al Bakero i amb el Julio Salinas, el número [númbriu] dos i el número quatre <alemanys> estan pendent d'ells, estan perseguint-los per tot el terreny de joc, i fins ara no han pogut... no han pogut lluir les seves eh... qualitats com a futbolistes perquè, com dic, el número dos i el número quatre el el els segueixen com, bueno, molt molt molt, els estan marcant molt molt a sobre, i fins ara no han tocat masses pilotes.

- El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra va de mitjana a alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les en el cas del text escrit que ha estat llegit, però poden ser importants en el cas del text oral.
- Els marcadors discursius són poc emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són igualment poc emprades en aquests textos.
- Els comentaris solen ser habituals en aquestes transcripcions.
- El resum introductori és possible, però no és habitual.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra és remota.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

30. Lluís PAYRATÓ, *Català col·loquial: Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*, València, Universitat de València, Servei de Publicacions, 1988, p. 63.

4.17. *El diàleg de ficció*

És tan habitual trobar-nos fragments de text en forma de diàleg dins les obres de ficció (sobretot, en les novel·les), que gairebé ni ens adonem de les peculiaritats formals que diferencien el discurs directe de l'indirecte (és a dir, la narració pura i simple).

QUADRE 22
*Diàleg de ficció*³¹

I un altre dia:
—Què et fa, el noi?
—Malament. No en sortirem.
—Sí, és allò —va dir un filòsof—. Neixes sol, vius sol, et mors sol.
—Í t'has de salvar o condemnar sol —recordava el senyor rector.
—Massa feina, malviatge.
A dalt, les bruixes vetllaven el moribund.
—Llàstima de noi!
—Pobres pares!
I s'esdevenia finalment el que tothom, des de tant temps, espera. El noi es va morir, i l'havien d'enterrar. Tarda de primavera —queda bonic. L'enterrament davallava pels vials de la muntanya, que començava a disfressar-se de flors. La caixa era portada a pes de braços, i els qui la duïen renegaven de la feixuguesa excessiva. Tot el poble seguia al darrera. Es paraven a la placeta, davant l'església. El rector cantava el llatí pobre. Tots s'emocionaven de no comprendre'l i n'endevinaven alguna eficàcia. De sobte, un nen s'escapava de la vigilància de la seva mare i es posava a jugar a baletes vora el taüt, que en un baiard descansava en l'embolcall de l'encens i la litúrgia. La mare s'espantà, judicava el fet de mal averany, escarmentava el menut, que xisclava i trencava el recolliment del dol. L'altra mare, fora de seny, cridava:
—També es morirà el teu!

Els *diàlegs de ficció* són, efectivament, textos orals transcrits literalment, atès que diuen exactament el que l'autor vol i com ho ha volgut dir (quadre 22). L'única limitació en aquest sentit és que es poden perdre alguns matisos, com els que comentava a l'apartat 1, però l'avantatge de les obres de ficció és que s'hi poden anteposar, intercalar i posposar tota mena d'indicacions i comentaris en relació amb les intervencions dels diferents oradors.

31. Salvador ESPRIU, *Ariadna al laberint grotesc*, Barcelona, Edicions 62, 1975, p. 85.

Atès que cada intervenció d'un diàleg de ficció no és encapçalada per l'abreviatura del personatge que intervé, sinó que simplement és precedida d'un guió llarg, és essencial que els lectors no tinguin cap mena de dubte respecte al locutor, especialment si hi intervenen més de dos personatges alhora, la qual cosa es pot aconseguir fàcilment amb un incís del narrador o amb una acotació, situats adequadament.³²

La formalitat del text varia moltíssim: des del registre més col·loquial i estripat fins al més formal i acadèmic; depèn del context i de la situació argumental.

La puntuació dels diàlegs de ficció intenta reproduir l'entonació o la prosòdia originals (quadre 23).

Els trets més característics del diàleg de ficció són:

- El text de partida és oral, però imaginat per l'autor.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és múltiple.
- El grau de formalitat del text resultant va de baix a alt, segons les característiques del personatge i la situació.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció és inexistent, atès que es tracta de diàlegs imaginaris.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és irrellevant.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
- Els marcadors discursius són emprats abundantment en aquestes transcripcions.
- Les acotacions no són emprades en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir lliurement en aquestes transcripcions.
- El resum introductori no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior del locutor/ra és impossible perquè es tracta de personatges inventats, però l'autor pot reescriure els diàlegs tant com vulgui.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és, en qualsevol cas, alt.

32. Per a una exposició detallada de la puntuació i l'ús dels incisos de narrador i de les acotacions en les obres de ficció, vegeu els § 13.1-13.3 del capítol VII de Josep M. MESTRES *et al.*, *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*, 2a ed. rev., Vic i Barcelona, Eumo Editorial, Universitat de Barcelona, Universitat Pompeu Fabra i Associació de Mestres Rosa Sensat, 2000, p. 206-216.

QUADRE 23
*Signes de puntuació emprats en els diàlegs*³³

Signe o caràcter	Funcions	Enunciador/ra	Entonació o prosòdia
Parèntesis	sortir del discurs: comentari sobre el que és suprasegmental o silenci	un altre enunciator/ra	pausa/canvi d'entonació
Guions	– indicar un afegit – marcar un incís	– el mateix locutor/ra – el mateix locutor/ra	Pausa + canvi d'entonació = intensitat o trencament
Cometes	citar	un altre enunciator/ra: sovint l'interlocutor/ra	trencament + manera de parlar
Lletra cursiva	– citar – rectificar – subratllar	– el mateix locutor/ra – el mateix locutor/ra – el mateix locutor/ra	– trencament + canvi d'entonació – trencament + intensitat – intensitat
Majúscules	subratllar	el mateix locutor/ra	intensitat de la veu
Punts suspensius	– indicar un silenci o una aturada – manifestar una indecisió – marcar un ritme o una manera de parlar – interrompre – permetre l'encavallament	– el mateix locutor/ra – el mateix locutor/ra – el mateix locutor/ra – l'interlocutor/ra – tots dos interlocutors	modificació o interrupció de l'emissió vocal
Punt	– indicar un afegit (cf. els guions) – tancar frases inacabades (cf. els punts suspensius)	– el mateix locutor/ra – el mateix locutor/ra	pausa bastant breu
Dos punts	marcar un afegit rectificatiu (cf. els guions)	el mateix locutor/ra	manera de parlar
Absència de puntuació	– indicar l'absència de pausa – assenyalar que la clàusula no ha acabat – indicar canvis ràpids – permetre encavallaments	– el mateix locutor/ra – l'interlocutor/ra – tots dos interlocutors – tots dos interlocutors	frequència molt ràpida absència de silenci

33. Taula adaptada de l'article de Jacqueline PINCHON i Mary-Annick MOREL, «Rapport de la ponctuation à l'oral dans quelques dialogues de romans contemporains», *Langue Française* (París), núm. 89 (febrer 1991), p. 6-19.

4.18. *La tira de còmic*

Com en el cas del diàleg de ficció, les bafarades dels personatges de la tira il·lustrada dels còmics (o *tira de còmic*) pretenen reproduir literalment el que hauria dit el personatge si hagués pogut parlar en veu alta (quadres 24 i 25).

En les bafarades, els estats d'ànim se solen indicar mitjançant dibuixets simbòlics i altres recursos gràfics dels dibuixants, ja que no és possible, en general, intercalar-hi acotacions, per bé que sí que s'hi poden afegir comentaris situats en marcs a part del dibuix. De vegades, el text se situa immediatament al costat del personatge, com si li sortís de la boca directament.

Les onomatopeies, els signes de puntuació reforçats, les negretes, el cos de la lletra i fins la forma de la bafarada conformen el context de la transcripció, i això permet una expressivitat més gran dels personatges sense haver d'afegir acotacions, comentaris ni incisos, tot i que de vegades es fan servir en aquesta mena de textos.

Dins d'aquesta categoria es troben també les gairebé obsoletes *fotonovel·les*, que són una mena de novel·les de fulletó adreçades majorment al públic femení que desenvolupen la seva trama en tires de fotografies amb bafarades i acotacions similars a les dels còmics.

En les bafarades també juguem amb la ficció que es tracta de la transcripció d'un text oral, ja que només ha existit com a tal en la ment del guionista.

Els trets més característics de la tira de còmic són, doncs:

- El text de partida és oral imaginari.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és múltiple.
- El grau de formalitat del text resultant va de baix a mitjà, segons el personatge i la situació.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és mitjana.
- El sistema de transcripció no existeix perquè els diàlegs són imaginats.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és irrellevant.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són poques o nul·les.
- Els marcadors discursius són emprats en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són emprades abundantment en aquests textos.

QUADRE 24
Tira de còmic (I)³⁴

Sergi Grapes

per FRANQUIN Adaptació: ALBERT JANÉ

Panel 1: SI, MIRA! TOT ÉS SABER UNA MICA DE QUÍMICA I FER FUNCIONAR EL MAGI!...

Panel 2: ...I ES FAN UNS ESTALVIS D'UPA!
GLUGLU PXXXX

Panel 3: JO, QUAN VULL RENOVAR EL TERRA DE PLÀSTIC DEL DESPATX, EM PREPARO JO MATEIX LA PINTURA...

Panel 4: ...I M'HI JUGO EL NIAS QUE NO EN TROBEU CAP D'IGUAL A LA BOTIGA!

Panel 5: QUALSEVOL QUE EM VEIÉS JURARIA QUE M'HA DE PASSAR ALLO QUE PASSA A LES HISTORIETES: EL PINTOR PRESONER DE LA PINTURA... PERO NO HI HA RES!

Panel 6: EL MEU PRODUCTE PENETRA... TOT SEQUIT I S'ASSECA A L'ACTE...

Panel 7: CRRRIIIIIII
CRAABUUUM

Panel 8: (The boy is surrounded by a massive cloud of foam)

34. «Sergi Grapes», a Cavall Fort (Barcelona), núm. 953-954 (abril 2002), p. 12.

QUADRE 25
Tira de còmic (II)³⁵

35. «La fuga de Lagarto», cap. 6, *El Vibora* (Barcelona), núm. 269-270 (juliol-agost 2002), p. 40.

- Els comentaris pràcticament no es fan servir en aquestes transcripcions.
- El resum introductori no és pertinent.
- La possibilitat de revisió posterior del locutor/ra és impossible perquè es tracta de personatges inventats, però el guionista pot reescriure els diàlegs tant com vulgui.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és, en qualsevol cas, alt.

4.19. *La transcripció amb l'alfabet català*

En els estudis dialectals i de cultura popular apareixen sovint transcripcions de comentaris o breus exposicions de persones a les quals s'ha demanat alguna cosa (quadre 26; en podem veure un altre exemple en la part de baix del quadre 28).

La transcripció amb l'alfabet català vol ser tan literal com sigui possible, però manté l'alfabet català perquè sigui assequible a tots els lectors; tan sols fa servir els recursos tipogràfics i de puntuació habituals (com ara les cometes i la lletra cursiva) per a indicar als lectors un determinat fenomen que s'ha explicat al començament. En aquest sentit, també es fa ús abundant de les notes a peu de pàgina per a aclarir entonacions o incidències durant la locució.

Com que la finalitat d'aquests textos escrits és més o menys filològica o lingüística, la literalitat hi és essencial, però podem distingir tres graus de transcripció: ample, intermedi i estret. El grau intermedi es considera no marcat, i és el que hom recomana d'emprar per defecte.³⁶

El grau de fidelitat global és pràcticament del cent per cent.

Els trets més característics de la transcripció amb l'alfabet català són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol cada vegada.
- El grau de formalitat del text resultant va de baix a alt, segons la persona transcrita, per bé que generalment es busca aconseguir textos espontanis i, per tant, col·loquials.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és baixa, perquè es vol reproduir fidelment tot el que s'ha dit i tal com s'ha dit.

36. Cf. Lluís PAYRATÓ, «Transcripció del discurs col·loquial», a Lluís PAYRATÓ *et al.* (ed.), *Corpus, corpora*, Barcelona, PPU, 1996, p. 202-212.

QUADRE 26
*Transcripció amb l'alfabet català*³⁷

ALGUERÈS

Un homa taniva sol dos fils. Lu més jova diu al sou para: «És ja hora que io sigui duenyu de mi mate(i)x i que tengui munera; ma'n vull aná a girá món. Dividiu lus béns i dunau-ma lu que ma toca». «Ai, fil meu!», li diu lu para, «çon vols; sés un malanat i saràs castigat». I dasprés obri un cala(i)x, dividi lus sous béns i ne fa duas parts.

Pocas dias dasprés, aquell dasgraciat sa'n va del país assai poc alegrement i sense sarurá a ningú. Ha caminat per tantas terras suritàrias, boscus i rius, i arriba a una gran ciutat a on ha gastat tota la munera. A cap de alguns mesus ha tangut de vendra lus vastits a una dona vella i de aná a s'allugá çom a salviró; l'anvian an campanya a mirá murendus i bous. Alhora ha cumañat a éssar grandament dasgraciat. Nu taniva lllit per drumí la nit, ni foc per sa calantá quan taniva fred. A vagaras taniva tanta fam que sa fora manjat fins aquellas fullas de col i aquella fruita pudenta que menjan lus porcs; però ningú li dunaba arrés.

Una talda, am' al ventra buit, s'és da(i)xat caura a damun(t) de un tronc, i mirava de la finestra lus paldals que vulavan llaugerment. I dasprés ha vist que muntava la lluna i també las astrellas, i diu plurant: «La casa de mun para és plena de salvirols que tenen pa i vi, ous i frumatja, tan(t) quan(t) na volan. Io, al cuntrari, an aquí mor de fam».

(Versió de Mn. Josep Sanna)

- El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és forçosament alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'edició; d'aquí que es transcrigui amb caràcters llatins, en comptes de fer-ho amb un alfabet fonètic.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és gran.

37. Joan VENY, *Els parlars catalans*, Palma de Mallorca, Moll, 1982, p. 187.

- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és gran.
- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són evidents.
- Els marcadors discursius no són en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són poc emprades en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir habitualment en aquestes transcripcions.
- El resum introductorí és pertinent per a documentar la transcripció.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra no és pertinent, per la finalitat que té la transcripció.

– El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

Segons Payrató, tant si la transcripció es fa amb l'alfabet català com si es fa amb un alfabet fonètic, les condicions de perfecció d'una transcripció depenen dels atributs següents:³⁸

- *Neutralitat o fidelitat*, és a dir, una transcripció no interpretativa, imparcial i objectiva, que no tergiversi els fenòmens propis del discurs oral.
- *Globalitat o complexitat*, o, en altres paraules, una transcripció completa, no parcial, que no simplifiqui cap fenomen.
- *Omnifuncionalitat*, que permeti usos (aplicacions) múltiples i diversos.
- *Claredat*, és a dir, un sistema d'aprenentatge i utilització «fàcil» (senzill, còmode), i per descomptat sense ambigüitats i tan econòmic com sigui possible.

Per últim, i com a previsible conseqüència de la creença en un mecanisme perfecte, també se sol demanar a un sistema de transcripció que la seva fonamentació i ús acabi sent universal (o, almenys, que no sigui idiosincràtic) i que, en un vessant més pràctic, no provoqui conflictes informàtics ni en la seva aplicació primera ni en el transport dels arxius.

4.20. La transcripció amb un alfabet fonètic

Arribem, finalment, a la transcripció literal per excel·lència, que és la *transcripció amb un alfabet fonètic*. Aquest tipus de transcripció consisteix en la reproducció literal d'un discurs oral mitjançant un alfabet i uns signes auxiliars diferents dels habituals en l'escriptura de les llengües naturals, amb una finalitat clarament científica d'estudi lingüístic del discurs transcrit.

38. Lluís PAYRATÓ, «Transcripció del discurs col·loquial», a Lluís PAYRATÓ *et al.* (ed.), *Corpus, corpora*, Barcelona, PPU, 1996, p. 202-212.

Tanmateix, fins i tot en aquest sistema de transcripció, i segons les necessitats lingüístiques en relació amb el text resultant, hi ha diversos graus de fidelitat: des de la fidelitat absoluta de la *transcripció estreta*, amb un gran desplegament de diacrítics i altres signes auxiliars per a reproduir totes les incidències del discurs oral, fins a la *transcripció fonològica*, que es limita a transcriure el text oral en termes de fonemes, passant per la *transcripció fonètica ampla*, que fa servir pocs diacrítics, però que ens permet de reconèixer i reproduir la locució tal com s'ha produït en els seus trets fonamentals.

La transcripció fonètica s'emmarca entre claudàtors, mentre que la transcripció fonològica és emmarcada per barres inclinades.

L'alfabet fonètic més difós actualment és el recomanat per l'Associació Fonètica Internacional, l'última revisió del qual és del 1993, amb esmenes del 1996 (quadre 27). Cal tenir en compte, però, que els signes que conté tenen un valor general i que un mateix signe pot ésser utilitzat en diferents llengües per a representar sons que no són exactament idèntics, sia perquè no es disposa d'aquest so i s'aprofita el signe per a un altre so propi, sia perquè s'acosta a un so propi el signe estricte del qual seria més difícil de representar. La mateixa AFI recomana limitar les distincions als casos que siguin realment pertinents i evitar l'ús de diacrítics que no siguin imprescindibles (quadre 28).

També hi ha alfabetes per a l'intercanvi electrònic, com l'X-SAMPA, i alfabetes per a l'etiquetació de corpus de textos, però no deixen de ser variants que tenen una finalitat determinada.

El grau de fidelitat global en la transcripció fonètica estreta és del cent per cent.

Els trets més característics de la transcripció amb un alfabet fonètic són, doncs:

- El text de partida és oral.
- El nombre de locutors que intervenen en la mateixa transcripció és un de sol cada vegada.
- El grau de formalitat del text resultant va de baix a alt, segons el locutor/ra.
- La correcció lingüística aplicada al text de la transcripció, independentment del discurs oral, és baixa, perquè es vol respectar al màxim el discurs oral.
- El sistema de transcripció emprat és l'enregistrament magnetofònic.
- L'aptitud professional requerida al transcriptor/ra és alta.
- La finalitat de la transcripció és, en principi, l'ús privat o restringit o l'edició, segons els casos.
- El nombre de col·lectius destinataris de la transcripció, en principi, és reduït (especialistes).
- La difusió que es pretén donar al text de la transcripció és reduïda (especialistes i estudiants de filologia).

QUADRE 27
Alfabet fonètic internacional³⁹

THE INTERNATIONAL PHONETIC ALPHABET (revised to 1993)

CONSONANTS (PULMONIC)											
	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal
Plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ
Nasal	m	ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ		
Trill	ʙ			ʀ					ʀ		
Tap or Flap				ɾ		ɽ					
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ
Lateral fricative				ɬ ɮ							
Approximant		ʋ		ɹ		ɻ	j	ɰ			
Lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ			

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a voiced consonant. Shaded areas denote articulations judged impossible.

CONSONANTS (NON-PULMONIC)

Clicks	Voiced implosives		Ejectives	
◌ ǀ	ɓ	Bilabial	ʼ	as in:
◌ ǃ	ɗ	Dental/alveolar	ɓ'	Bilabial
◌ ǂ	ɗ̪	Palatal	ɗ'	Dental/alveolar
◌ ǁ	ɠ	Velar	k'	Velar
◌ ǁ̥	ʄ	Uvular	s'	Alveolar fricative

SUPRASEGMENTALS

ˈ Primary stress ˌ Secondary stress ː Long ˑ Half-long ˑ̥ Extra-short

· Syllable break | Minor (foot) group || Major (intonation) group ~ Linking (absence of a break)

TONES & WORD ACCENTS

LEVEL CONTOUR

˥ Extra high ˩ Extra low

˨˩ Rising ˨˩ Falling ˨˩ High rising ˨˩ Low rising ˨˩ Rising-falling etc.

˩ Downstep ˩˩ Global rise ˩˩ Global fall

VOWELS

QUADRE 28

Transcripció amb l'alfabet fonètic internacional⁴⁰**El treball de l'hort**

(la Febró)

miri || u kultib'em əmb əl | əmbə l əf'aðə | əm | əlz ərpi,əks kə di'em || i t'ij ||
 tumək'erəs | hi | t,ij tum,ək tumək'erəs || pərβut'es | s'eβəs | əspin'aks |
 ənsi'am | kəls | tr'umfuls | u pət'a | pət'a <1> a | jə | ə la prim'erə: | lə:
 ləwɾ,aðə kə z ð'onə | əmbə l ənim,əl i dəspr'es | j,ə əmb əlz ərpi'əg m u β'aj
 əɾəɣl'an i m u β,aj krəstə'l'an i n,ə plənt'an || t,ot əf'ə | i m'irə | i n,ən rəɣ'an |
 <2> əmb ,unə βəs'etə | kə j ,a xi əl tr'əs | un 'ajɣwə | kə j,a surt əl'i | pər
 nətur'al || i n,ɛ^m pəs,ən lu ðiə l'i

<1> Enquestadors: «I com ho cultiven? Com ho treballa?».

<2> Enquestadora: «I com ho reguen?».

El treball de l'hort

(la Febró)

Miri. Ho cultivem amb el ... ambe* l'aixada, amb els arpiots que diem; hi tinc tomaqueres, sí, tinc tomaç... tomaqueres, perboters,* cebes, espinaçs, enciam, cols, trúmfol*s* o patà... patà... .

Ah, jo ee ... la primera lla... llaurada que es dóna ambe* l'animal i després jo amb els arpiots m'ho vaig arreglant i m'ho vaig crestellant i anar plantant. Tot això. I mira. I anant regant.

Amb una basseta que hi ha allí al tros, una aigua que ja surt allí per natural.* I anem passant lo* dia allí.

40. Edició sinòptica d'un mateix text transcrit (cf. Joan VENY i Lídia PONS, *Atles lingüístic del domini català: Enotextos del català oriental*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1998, p. 280-281): la versió de dalt correspon a la transcripció amb alfabet fonètic, i la versió de baix, a la transcripció amb alfabet català.

- Les limitacions expressives intrínseques del tipus de text resultant són absolutes.
- Els marcadors discursius són emprats abundantment en aquestes transcripcions.
- Les acotacions són poc emprades en aquests textos.
- Els comentaris es fan servir tot sovint en aquestes transcripcions.
- El resum introductorí és pertinent per a situar la transcripció en un context determinat.
- La possibilitat de revisió posterior de l'autor/ra no és pertinent, perquè la finalitat de la transcripció és científica.
- El grau de fidelitat global, atesos tots aquests trets, és clarament alt.

5. Conclusions

Com hem pogut veure al llarg d'aquesta exposició, la fidelitat absoluta en la transcripció d'un text oral és gairebé una *missió impossible*. Però també hem vist que, en general, no cal una literalitat tan gran en la major part dels casos.

Així, podem afirmar que el factor principal que condiona la literalitat i la fidelitat de la transcripció és la finalitat del text escrit, que està estretament lligada als destinataris i a la difusió que se'n vol fer. Aquesta finalitat també afecta la manera de presentar el text resultant, ja que moltes vegades n'hi ha prou amb un resum més o menys detallat de l'exposició oral.

També hem vist que, per a arribar al text transcrit, podem partir d'un text escrit o fins d'un text oral imaginari (o imaginat). I també que el text resultant pot ésser alterat posteriorment pels autors, per correctors o ajustadors i pels editors, segons les conveniències dels uns o dels altres —sense cap voluntat de manipulació, evidentment; només perquè s'entengui o s'ajusti més bé al context final.

El context de la transcripció és també fonamental perquè els lectors copsin els detalls més rellevants del discurs oral que s'ha produït.

Cal no perdre de vista la importància cabdal que té l'aptitud del transcriptor/ra per a una literal i fidel transcripció. Al capdavall, la transcripció és, essencialment, una tasca humana, si més no de moment.

Crec que seria molt important i profitós aprofundir més en el paper de les limitacions intrínseques, els marcadors discursius, les acotacions, els comentaris i el resum introductorí en les transcripcions, anar definint encara més cadascun dels tipus de transcripció i conscienciar les persones que es dediquen a transcriure textos que

no es poden tractar d'una manera barroera ni tots els textos es poden transcriure de la mateixa manera.

6. Unes quantes referències bibliogràfiques

AGOST, Rosa; CHAUME, Frederic [ed.]. *La traducción en los medios audiovisuales*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, 2001.

ÁLVAREZ, Alexandra. *Análisis de la oralidad: una poética del habla cotidiana*. <<http://elies.rediris.es/elies15/>> [Cons.: 12.6.2002]

AZEVEDO, Milton M. *La parla i el text*. Lleida: Pagès, 1996.

BAKER, Robert G.; LAMBOURNE, Andrew D.; ROWSTON, Guy. *Handbook for television subtitles*. [S. Il.]: Independent Broadcasting Authority, 1988.

BLANCHE-BENVENISTE, Claire; JEANJEAN, C. *Le Français parlé: Transcription et édition*. París: Didier: INALF, 1987.

BOIS, J. W. du. «Transcription design principles for spoken discourse research». *Pragmatics*, núm. 1, vol. 1 (1991), p. 71-106.

BONET, Eulàlia; LLORET, Maria-Rosa; MASCARÓ, Joan. *Manual de transcripció fonètica*. Bellaterra (Cerdanyola del Vallès): Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions, 1997.

BORDONS, Glòria; FONT, Dolors. «El guió dramàtic: un model de llengua escrita i oral als mitjans de comunicació». A: CREUS, Imma; JULIÀ, Joan; ROMERO, Sílvia [ed.]. *Llengua i mitjans de comunicació*. Lleida: Pagès, 2000, p. 147-155.

BOSQUE, Ignacio; DEMONTE, Violeta [dir.]. *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa, 1999.

BRIZ, Antonio; CUENCA, Maria Josep; SERRA, Enric [ed.]. *Sobre l'oral i l'escrit*. València: Universitat de València. Facultat de Filologia, 1997.

BUSTOS, José Jesús de. «Organización textual y oralidad». A: BRIZ, Antonio; CUENCA, Maria Josep; SERRA, Enric [ed.]. *Sobre l'oral i l'escrit*. València: Universitat de València. Facultat de Filologia, 1997, p. 7-24.

CASSANY, Daniel. *Descriure escriure*. Barcelona: Empúries, 1987.

COOPER, Charles R.; GREENBAUM, Sidney [ed.]. *Studying writing: Linguistic approaches*. Londres: Sage, 1986.

COROMINA, Eusebi. *El 9 Nou: Manual de redacció i estil*. Barcelona; Vic: Diputació de Barcelona: Eumo: Premsa d'Osona, 1991.

COROMINES, Joan. *Lleures i converses d'un filòleg*. 3a ed. Barcelona: Club Editor, 1983.

- CREUS, Imma; JULIÀ, Joan; ROMERO, Sílvia [ed.]. *Llengua i mitjans de comunicació*. Lleida: Pagès, 2000.
- CROS, Anna; SEGARRA, Mila; TORRENT, Anna [ed.]. *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.
- DRIES, Josephine. *Dubbing and subtitling: Guidelines for production and distribution*. [S. Il.]: The European Institute for the Media, 1995.
- DUARTE, Carles; ALSINA, Àlex; SIBINA, Segimon. *Manual de llenguatge administratiu*. 6a ed. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 2002.
- ESPUNY, Mercè; PIFARRÉ, Elisenda; PUIGGRÒS, Montse. *Anàlisi del discurs* [treball de recerca]. Barcelona: Universitat de Barcelona, 1992. [Inèdit]
- FERRANDO, Antoni [ed.]. *La llengua als mitjans de comunicació*. València: Institut de Filologia Valenciana: Universitat de València, 1990.
- FRANQUESA, Ester [dir.]. *Societat de la informació: Noves tecnologies i Internet: Diccionari terminològic*. Barcelona: TERMICAT, 2000.
- GADET, Françoise. «Le parlé oral dans l'écrit. Le traitement du détachement par les grammaires du XXe siècle». *Langue Française* [París], núm. 89 (febrer 1991), p. 110-124.
- GOMIS, Llorenç. «Els gèneres periodístics». A: CREUS, Imma; JULIÀ, Joan; ROMERO, Sílvia [ed.]. *Llengua i mitjans de comunicació*. Lleida: Pagès, 2000, p. 31-42.
- GREGORY, Michael; CARROLL, Susanne. *Language and situation: Language varieties and their social contexts*. Londres: Routledge and Kegan Paul, 1978.
- GRUP DE RECERCA PER A L'ESTUDI DEL REPERTORI LINGÜÍSTIC. «Criteris per a la transcripció de textos». [Barcelona]. <<http://www.ub.es/ice/recerca/grerli/corpus.htm>> [Cons.: 29.4.2002]
- HOROWITZ, Rosalind; JAY, Samuels [ed.]. *Comprehending oral and written language*. San Diego: San Diego Academic Press, 1987.
- INDEPENDENT TELEVISION COMMISSION. *ITC guidance on standards for subtitling*. [S. Il.]: ITC, 1997.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1999.
- INTERNATIONAL PHONETIC ASSOCIATION. «Reproduction of the International Phonetic Alphabet (revised to 1993, updated 1996)». A: *The International Phonetic Association*. <<http://www2.arts.gla.ac.uk/IPA/fullchart.html>> [Cons.: 5.7.2002]
- IVARSSON, Jan. *Subtitling for the media: A handbook of an art*. Estocolm: Transedit, 1992.
- Langue Française* [París], núm. 89 (febrer 1991): *L'oral dans l'écrit*.

- Libro de estilo de 'ABC'*. Barcelona: Ariel, 1993.
- MACWHINNEY, Brian. *The Childes Project: Tools for Analyzing Talk*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum, 1991.
- MARÍ, Isidor. «Varietats i registres en la llengua dels mitjans de comunicació». A: CABRÉ, M. Teresa [et al.] [ed.]. *Actes de les Segones Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 9-30.
- MENDIETA, Salvador. *Manual de estilo de TVE*. Barcelona: Labor, 1993.
- MESTRES, Josep M. «Les emoticones». *Medicampus* [Barcelona], núm. 120 (31 gener 2001), p. 6.
- MESTRES, Josep M.; GUILLÉN, Josefina. *Diccionari d'abreviacions: Abreviatures, sigles i símbols*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001.
- MESTRES, Josep M. [et al.]. *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. 2a ed. rev. Vic; Barcelona: Eumo Editorial: Universitat de Barcelona: Universitat Pompeu Fabra: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2000.
- Els model[s] lingüístic[s] de la RTVV: Criteris per a l'elaboració, supervisió i emissió de textos destinats a la RTVV*. [València], [1989].
- MOLLÀ, Toni. *La llengua dels mitjans de comunicació*. Alzira: Bromera, 1990.
- NOGUÉS, Josep. «Problemes de versemblança lingüística als doblatges de televisió». A: FERRANDO, Antoni [ed.]. *La llengua als mitjans de comunicació*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Universitat de València, 1990, p. 179-183.
- El País: Libro de estilo*. 7a ed. Madrid: El País, 1990.
- PALOMA, David; SEGARRA, Mila. «De l'oral a l'escrit: la subtitulació per a sords en els programes de ficció de TVC». A: CREUS, Imma; JULIÀ, Joan; ROMERO, Sílvia [ed.]. *Llengua i mitjans de comunicació*. Lleida: Pagès, 2000, p. 185-192.
- «Llengua oral i llengua escrita a les sèries de televisió». A: CROS, Anna; SEGARRA, Mila; TORRENT, Anna [ed.]. *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000, p. 49-73.
- PARDINA, Joaquim. *Orientacions per a l'edició de textos en la subtitulació dels telenotícies de TVC*. [Sant Joan Despí]: Televisió de Catalunya, SA, 1993.
- PARLAMENT DE CATALUNYA. *Manual de correcció i redacció del 'Diari de Sessions'*. [Barcelona]: Parlament de Catalunya, 1995.
- PAYRATÓ, Lluís. *Català col·loquial: Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Universitat de València, 1988.
- «Transcripció del discurs col·loquial». A: PAYRATÓ, Lluís [et al.] [ed.]. *Corpus, corpora*. Barcelona: PPU, 1996, p. 181-216.
- PINCHON, Jacqueline; MOREL, Mary-Annick. «Rapport de la ponctuation à l'oral dans

- quelques dialogues de romans contemporains». *Langue Française* [París], núm. 89 (febrer 1991), p. 5-19.
- SALVADOR, Vicent. «Els registres orals». A: FERRANDO, Antoni [ed.]. *La llengua als mitjans de comunicació*. València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana: Universitat de València, 1990, p. 205-222.
- SCHIFFRIN, Deborah. *Approaches to discourse*. Oxford: Blackwell, 1994.
- SERNA, Víctor de la [coord.]. «*El Mundo*»: *Libro de estilo*. Madrid: Unidad Editorial, 1996.
- SOLER, Albert. «El català que ara “es parla”». *Medicampus* [Barcelona], núm. 140 (4 març 2002), p. 6.
- SOLER, Isabel; TRILLA, M. Roser. *Les línies del text: Introducció a les tècniques narratives*. Barcelona: Empúries, 1989.
- TANNEN, Deborah. *Analyzing discourse: Text and talk*. Washington: Georgetown University Press, 1982.
- *Spoken and written language: Exploring orality and literacy*. Norwood: Ablex Publishing Corporation, 1982.
- TELEVISIÓ DE CATALUNYA. ÀREA D'INFORMATIUS. TELESERVEI. *Orientacions per a l'edició de textos*. [Sant Joan Despí]: Televisió de Catalunya, [1993].
- TELEVISIÓ DE CATALUNYA. COMISSIÓ DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA. *El català a TV3: Llibre d'estil*. Barcelona: Edicions 62, 1995.
- TELEVISIÓ DE CATALUNYA. PRODUCCIÓ ALIENA. SERVEI LINGÜÍSTIC. *Normes de subtitulació de pel·lícules*. [Sant Joan Despí]: Televisió de Catalunya, SA, 2001.
- TERMCAT. *Diccionari d'Internet*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2001.
- TORRENT, Anna M. «Llegir la pantalla: la subtitulació dels informatius». A: CROS, Anna; SEGARRA, Mila; TORRENT, Anna M. [ed.]. *Llengua oral i llengua escrita a la televisió*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000, p. 7-48.
- TORRES, Marta; PAYRATÓ, Lluís. «El català dels joves en els xats, correus electrònics i missatges a mòbils: una nova varietat col·loquial?». A *Softcatalà* <<http://www.softcatala.org/articles/article04.htm>> [Cons.: 4.2.2002]
- TUBAU, Ivan. *El català que ara es parla: Llengua i periodisme a la ràdio i la televisió*. Barcelona: Empúries, 1990.